

Integrace Litvy do eurozóny a její dopady na ekonomiku a veřejné mínění

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Ondřej Mocek

Vypracovala:

Eva Kachlíková

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Integrace Litvy do eurozóny a její dopady na ekonomiku a veřejné mínění**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně 16. 5. 2016

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Ondřeji Mockovi za jeho profesionální vedení a cenné rady při vypracování této práce. Také bych ráda poděkovala své rodině a všem blízkým, kteří mě po celou dobu studia plně podporovali, a bez jejich pomoci by nebylo možné tuto práci dokončit.

Abstrakt

Předmětem této bakalářské práce je definice politické cesty Litvy do eurozóny a výzkum krátkodobého dopadu přijetí eura na ekonomiku. Teoretická část se věnuje vymezení historického vývoje Litvy v rámci regionální spolupráce. Zabývá se plněním maastrichtských konvergenčních kritérií, které definují připravenost vstupu Litvy do eurozóny. Výzkumná část se věnuje interpretaci ekonomických indikátorů v rámci Litevské republiky. Dále využívá průzkumu veřejného mínění, kdy se práce snaží zhodnotit očekávání občanů s reálnými ekonomickými dopady. Průzkum veřejného mínění vychází z dat Eurobarometru pod záštitou Evropské komise.

Klíčová slova

Litva, eurozóna, maastrichtská konvergenční kritéria, přijetí eura, průzkum veřejného mínění

Abstract

This thesis focuses on the political journey of Lithuania into the Euro area and examine the short-term domestic economic impact of the euro adoption in Lithuania. The theoretical part defines the development of Lithuania in the framework of regional cooperation and deals with the fulfilment of the Maastricht convergence criteria. These criteria define the readiness of the entry of Lithuania into the euro area. The practical part deals with interpretation of economic indicators in the Republic of Lithuania. Furthermore, this bachelor thesis uses a public survey. The aim of this part is to compare the expectations of the people with real economic impact. The data have been obtained from the public survey of Eurobarometer under the auspices of the European Commission.

Keywords

Lithuania, Euro area, Maastricht convergence criteria, euro adoption, public survey

Obsah

1	Úvod	11
1.1	Cíle bakalářské práce	12
2	Metodika	14
2.1	Charakteristika vybraných makroekonomických indikátorů	14
2.2	Hrubý domácí produkt (HDP)	14
2.3	Míra nezaměstnanosti	16
2.4	Inflace.....	17
2.4.1	Index spotřebitelských cen.....	18
2.4.2	Implicitní cenový deflátor	18
2.5	Mezinárodní obchod	19
2.6	Limity práce.....	20
3	Role Litvy v evropské integraci	21
4	Zlomové okamžiky pro vývoj zahraniční politiky Litvy	22
4.1	Osamostatnění Litevské republiky	22
4.2	Důvody Litvy pro vstup do EU	23
4.3	Cesta Litvy ke vstupu do EU	24
5	Cesta Litvy k přijetí jednotné měny	27
5.1	Maastrichtská kritéria	27
5.1.1	Kritérium cenové stability	28
5.1.2	Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	29
5.1.3	Kritérium veřejného deficitu	29
5.1.4	Kritérium hrubého veřejného dluhu	29
5.1.5	Kritérium stability kurzu měny	30
5.2	Politická cesta k přijetí eura v období 2004–2007	30
5.3	Politická cesta k přijetí eura v období 2008–2014	32
5.3.1	Kritérium cenové stability	32
5.3.2	Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	33

5.3.3	Kritérium veřejných financí.....	34
5.3.4	Kritérium stability měnového kurzu	36
6	Konečné přijetí eura	37
7	Postoj k jednotné měně obyvatel Litvy	38
7.1	Ekonomické a politické důsledky přijetí eura.....	39
8	Implementace ekonomických indikátorů v rámci Litevské republiky	43
8.1	HDP	44
8.2	Nezaměstnanost	46
8.3	Inflace.....	48
8.4	Obchodní bilance	49
9	Závěr	52
10	Zdroje použité literatury	56
11	Seznam zkratk	65

Seznam obrázků

Obr. 1 Koloběh makroekonomických aktivit.	15
Obr. 2 Plnění kodaňských kritérií pro vstup do Evropské unie.	25

Seznam tabulek

Tabulka 1 Výsledky litevského referenda o vstupu do Evropské unie.....	26
Tabulka 2 Kritérium cenové stability v Litvě.....	33
Tabulka 3 Průměrné dlouhodobé úrokové sazby.....	34

Seznam grafů

Graf 1 Kritérium veřejných financí a veřejného dluhu v Litvě 2008–2015	35
Graf 2 Průzkum veřejného mínění: dopad přijetí eura na ceny v Litvě 2014.....	39
Graf 3 Průzkum veřejného mínění: přijetí eura v Litvě a jeho dopady 2014	39
Graf 4 Průzkum veřejného mínění: ztráta části litevské identity.....	41
Graf 5 Průzkum veřejného mínění: ztráta kontroly nad hospodářskou politikou.....	42
Graf 6 HDP podle parity kupní síly na hlavu v období 2011–2016.....	45
Graf 7 Růst HDP v období 2011–2016 v Litvě.....	46
Graf 8 Míra nezaměstnanosti v Litvě 2011–2016	47
Graf 9 Změna cenové hladiny v období 2011–2016 v Litvě.....	49
Graf 10 Čistý export v Litvě v období 2011–2016.....	50

1 Úvod

Evropský integrační proces lze vnímat jako jedinečný útvar na celosvětové úrovni, který vnesl do oblasti mezinárodních vztahů zcela jiný rozměr. Dnes Evropa stojí na pomyslné křižovatce. Kam však vede cesta Evropské unie a kam vůbec směřovat chce? Petr Fiala (2013) zmínil ve své knize *Evropský mezičas* slova Karla R. Poppera, který prohlásil, že liberální společenský řád je nejlepší a nejspravedlivější z těch, které kdy na zemi existovaly. Nicméně, i přes to skepticky podotýká, že stále mnoho věcí by se dalo zlepšit. Přesně tuto myšlenku lze aplikovat i do kontextu Evropské unie a procesu evropské integrace.

Problematika evropské integrace je v současné době velmi diskutované téma, jak na poli ekonomie, tak mezinárodních vztahů, politologie a dalších vědních disciplín. Zásadní otázka však zní, zdali intenzivnější míra integrace představuje správnou cestu pro budoucnost Evropské unie. Především od 90. let 20. století probíhá prohlubovací integrační proces, který byl započat smlouvou o Evropské unii. Dnes nelze zavírat oči před celou řadou vážných problémů, kterým Evropské unie v současné době čelí. Základy Evropské unie otřásají nejen finanční obtíže a nedokonalá bezpečnostní politika, ale i nová vnější ohrožení, boj s terorismem a problémy s integrací různých kulturních skupin. Nesmíme však opomenout i úspěšné příklady, které tyto základy Evropské unie posilují a ukazují, že evropský integrační proces má smysl a plní svůj prvotní cíl, a to, zachovat mír v Evropě.

Předkládaná práce zkoumá krátkodobý dopad přijetí eura v Litevské republice (dále jen Litva) na ekonomiku a snaží se zhodnotit očekávání občanů. Litva, jako největší pobaltská země s rozlohou 65 300 km² zahrnuje necelých 0,57 % populace EU a tvoří jen malý podíl na HDP unie, nicméně lze ji zařadit mezi úspěšné příklady země integrované do evropských struktur (Eurostat, 2015a).

Tato práce si stanovuje výzkumnou otázku, kterou využije pro ověření vytyčených cílů: Mělo přijetí eura z krátkodobého hlediska pozitivní vliv na ekonomiku Litvy?

Práci lze rozdělit tematicky do dvou rovin. První rovina se věnuje cestě Litvy k euru a druhá makroekonomickým ukazatelům, které zkoumají krátkodobé ekonomické dopady přijetí eura. Vybrané makroekonomické dopady jsou následně srovnány s očekáváním občanů Litvy za pomoci průzkumu veřejného mínění Eurobarometru.

Teoretická část je věnována snaze o vymezení klíčových oblastí, jako je role Litvy v rámci evropské integrace a její následná politická cesta vedoucí k přijetí eura. Tato část je členěna do čtyř základních kapitol. První kapitola popisuje historický vývoj Litvy od pádu Sovětského svazu a vymezuje historické milníky, jako je proces osamostatnění a získání nezávislosti. Dále přibližuje cestu do Evropské unie, kde se zaměřuje na další mezistátní spolupráci v rámci regionu. Druhá kapitola se zaměřuje na cestu k jednotné měně a podrobně rozebírá plnění maastrichtských konvergenčních kritérií v rámci Litevské republiky. Poslední kapitola této části definuje konečné přijetí eura a popisuje situaci v eurozóně, do které Litva vstupovala.

Výzkumná část se věnuje interpretaci ekonomických indikátorů v rámci Litevské republiky a následné konfrontaci očekávání občanů s vybranými reálnými makroekonomickými dopady. První kapitola výzkumné části je koncipována z kvalitativního šetření, které bylo provedeno prostřednictvím Eurobarometru a charakterizuje postoj obyvatel Litvy k jednotné evropské měně. Druhý úsek výzkumné části se soustředí na interpretaci makroekonomických indikátorů, jako je růst HDP, míra nezaměstnanosti, míra inflace a obchodní bilance. Z dostupných dat Eurobarometru práce zkoumá propojení názoru občanů s makroekonomickými dopady. V závěru práce dochází ke shrnutí problematiky a k potvrzení či vyvrácení stanovené výzkumné otázky.

1.1 Cíle bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je definovat cestu Litvy do evropských struktur a následnou litevskou integraci do eurozóny. V rámci této bakalářské práce je stanoven dílčí cíl, kde bude práce hodnotit krátkodobé makroekonomické dopady přijetí eura na ekonomiku Litvy prostřednictvím hlavních makroekonomických ukazatelů, a to hrubého domácího produktu, míry nezaměstnanosti, míry inflace a obchodní bilance. V rámci druhého dílčího cíle se práce zabývá srovnáním očekávání občanů Litvy s reálnými krátkodobými

dopady po přijetí eura za pomoci průzkumu veřejného mínění Eurobarometru. Toto šetření probíhá pod záštitou Evropské komise dvakrát ročně v zemích Evropské unie. Tato metoda získání dat byla zvolena z důvodu větší reprezentativnosti výsledků, které by nebyly jinak z omezených zdrojů dosažitelné.

Motivací pro výběr tohoto tématu bakalářské práce je osobní zkušenost se zkoumanou krajinou díky pobytu Erasmus+, a to právě v době, kdy jednotná evropská měna byla oficiálně přijata. Dalším důvodem je aktuálnost této problematiky, která v současnosti z tohoto úhlu pohledu nebyla řešena.

2 Metodika

Pro zpracování teoretické části je použita analýza dostupných primárních a sekundárních zdrojů, která přináší pohled na zkoumanou politickou cestu k přijetí eura a definuje ekonomické indikátory. Metodikou výzkumné části je zvolena analýza ekonomických indikátorů, jako je hrubý domácí produkt, míra inflace, míra nezaměstnanosti a obchodní bilance. Charakteristika makroekonomických indikátorů je definována níže.

2.1 Charakteristika vybraných makroekonomických indikátorů

Metodologie výzkumné části vychází z analýzy vybraných makroekonomických ukazatelů charakterizující stav a výkon ekonomiky. V následující podkapitole se práce pokusí vybrané indikátory ve zkrácené podobě popsat. Autorka se zaměřuje na hrubý domácí produkt, inflaci, nezaměstnanost a mezinárodní obchod. Ze zjištěných poznatků bude práce čerpat ve výzkumné části bakalářské práce. Praktický výpočet makroekonomických veličin v Litvě provádí Lietuvos statistikos departamentas.

2.2 Hrubý domácí produkt (HDP)

Při definici hrubého domácího produktu (dále jen HDP) lze narazit na překážku, kde neexistuje jednotně ustálená definice tohoto pojmu. Jurečka (2011: 27) jej definuje jako „součet peněžních hodnot finálních výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými v dané zemi (bez ohledu na to, kdo tyto faktory vlastní).“ Zato Samuelson (2010: 409), definuje HDP jako nejsouhrnnější měřítko celkového výstupu hospodářství. Jedná se o tržní hodnotu všech finálních statků a služeb, které se v dané zemi vyprodukují během jednoho roku.

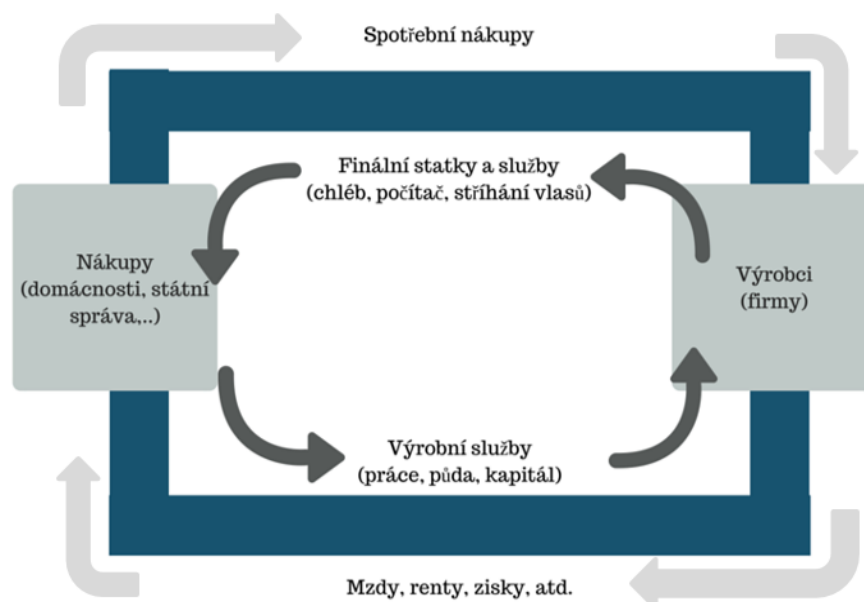
HDP lze zařadit mezi nejsledovanější makroekonomické ukazatele, které charakterizují výkonnost ekonomiky vztaženou k vyprodukovaným produktům a službám. Předpokládá se, že s růstem HDP se zvyšuje tendence ke stoupaní životní úrovně daného obyvatelstva. Jak již bylo zmíněno, HDP se využívá především k měření výkonnosti ekonomiky. Dle způsobu měření můžeme rozdělit HDP na reálný a nominální. Reálný HDP je uváděn

ve stálých cenách¹, zato nominální HDP je vypočítán v cenách aktuálních. Kvůli mezinárodnímu srovnání a objektivnosti těchto dat bude ve výzkumné části použit HDP na jednoho obyvatele podle parity kupní síly, který odráží a bere v potaz jak počet obyvatel dané země, tak stejné peněžní jednotky (Brčák, Sekera, Stará, 2014: 24).

Lze uvést tři metody, jak může být HDP měřen, a to metodou výdajovou, důchodovou a produkční. Samuelson (2010: 409) uvádí dva způsoby měření HDP. Buď jako tok finálních produktů nebo jako tok nákladů nebo příjmů jednotlivých výrobních vstupů, kdy oba postupy vedou ke stejnému výsledku hodnoty HDP, viz Obr. 1.

Obr. 1 Koloběh makroekonomických aktivit.

Zdroj: Samuelson, 2010.

Práce se bude detailně věnovat pouze metodě výdajové, jelikož tato forma měření je využívána statistickým úřadem v Litvě. Pomocí výdajové metody je HDP tvořeno spotřebou domácností (C), hrubými investicemi (I), vládními výdaji (G) a čistým exportem (NX).

$$\text{Hrubý domácí produkt} = C + I + G + NX$$

¹ K výpočtu reálného HDP se používají stálé (neměnné, konstantní) ceny, které jsou očištěné o inflaci. Více detailně rozebraná problematika viz BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014: 24.

Je nutné uvést, že HDP je „ošizeno“ o šedou ekonomiku. To je ta část ekonomiky, kterou lidé schovávají před vládou, jednak z důvodu placení daní, nebo z ilegálnosti dané činnosti. Proto je HDP nedokonalým nástrojem měření ekonomické aktivity, který nemusí reflektovat spokojenost života obyvatelstva v dané zemi (Mankiw, 2010: 18).

2.3 Míra nezaměstnanosti

Dalším z makroekonomických indikátorů, které bude práce analyzovat, je míra nezaměstnanosti. Ta může být definována jako podíl počtu nezaměstnaných lidí z celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva (EA) viz níže. Jak tvrdí Brčák a kol. (2014: 141), k nezaměstnanosti dochází, pokud se v ekonomice nachází takové osoby, které nejsou v pracovním poměru a ani samy nepodnikají. Stav, který odráží výkyvy v hospodářském cyklu, je právě míra nezaměstnanosti, kdy v období konjunktury míra nezaměstnanosti klesá a v době recese přesně naopak.

$$\text{míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných}}{\text{ekonomicky aktivní obyvatelstvo}}$$

Dle Eurostatu (2015b), za nezaměstnané obyvatelstvo (N) se považují osoby:

- a) 15leté a starší (není stanovena věková hranice),
- b) bez práce,
- c) aktivně hledající práci (registrovaní na úřadu práce),
- d) připraveni nastoupit do práce.

K lednu 2016 je v Litvě vykazován podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu ve věku 15–64 let 9,4 % obyvatelstva, což je v porovnání s průměrem Evropské unie o 0,5 procenta vyšší (Trading economy, 2016; srov. Eurostat, 2016e).

Míru nezaměstnanosti lze rozdělit na tři složky, a to nezaměstnanost frikční, strukturální a dobrovolnou. Frikční nezaměstnanost je způsobena neustálým pohybem lidí mezi regiony a pohybem mezi pracovními místy na trhu práce, kdy lidé z různých důvodů odcházejí z jednoho zaměstnání a hledají si nové. Naproti tomu, strukturální nezaměstnanost je vyvolána odlišností pracovních odvětví, u kterých se mění jejich popularita v čase. Lze říci, že strukturální nezaměstnanost vzniká kvůli růstu jednoho

odvětví na úkor druhého – tedy nesouladem mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu. Třetí složka míry nezaměstnanosti je cyklická nezaměstnanost. Ta se objevuje u ekonomických recesí a je způsobena celkovým poklesem poptávky po pracovní síle. Jak konstatuje Samuelson (2010: 658) „jedním z hlavních cílů státu je dosáhnout stavu s vysokou zaměstnaností, která odpovídá stavu s nízkou nezaměstnaností“ (Holman: 157, 2010; srov. Samuelson, 2010: 654).

2.4 Inflace

Dalším zkoumaným jevem je cenová stabilita, kterou práce zkoumá na základě inflace. Jedná se o velmi důležitý národohospodářský ukazatel, který odráží vývoj cenové hladiny. Zachování stabilní cenové hladiny je jedním z hlavních makroekonomických cílů vlády. Podle ní se odvozuje výpočet mezd či životních nákladů. Jurečka (2011:112) definuje inflaci jako „zvyšování cenové hladiny, které má za následek snižování kupní síly peněz“. Lze doplnit zajímavé přirovnání ekonoma Roberta Holmana (2010: 102), který inflaci charakterizuje jako peněžní jev, který je vyvolaný nadměrnou emisí peněz.

Inflaci můžeme rozdělit na několik druhů. Samuelson (2010: 671) definuje trojí tvář inflace - nízkou, pádivou a hyperinflaci. Nízkou inflaci lze charakterizovat jako hodnotu, která nepřesahuje jednociferná čísla. Ceny jsou stabilní a lidé jim důvěřují. Pádivá inflace dosahuje dvouciferných až tříciferných hodnot, bývá charakteristická u států se slabou vládou, případně u států, kde probíhá válka. Peníze rychle ztrácí svou hodnotu a může docházet k narušení hospodářského fungování. Hyperinflace může dosahovat růstu cen až o milion procent ročně. Státy trpící hyperinflací mají nadměrné množství peněz v oběhu a jejich hodnota se velmi rychle ztrácí.

Měření inflace lze provést pomocí statistických měřítek, jako je implicitní cenový deflátor či index spotřebitelských cen (CPI). Vysoká inflace identifikuje ekonomickou nerovnováhu, kdy ceny rostou rychleji než reálný hrubý domácí produkt. Mezi důsledky vysoké inflace patří vysoká volatilita měnových kurzů. Inflace má vliv na kupní sílu peněz a přerozděluje bohatství směrem od věřitelů k dlužníkům.

V Litvě se inflace měří na základě spotřebního koše. Tento výpočet provádí Lietuvos statistikos departamentas. Od začátku roku 2015 se provádí měření pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen, které je prováděno za pomoci Eurostatu a Statistického úřadu Litvy. Do spotřebního koše je zahrnuto cca 700 položek, který obsahuje specifické zboží a služby, jako je jídlo, pohonná paliva, oblečení, pojištění. Spotřební koš je pravidelně každý rok statistickým úřadem Litvy aktualizován dle spotřeby domácností (European Central Bank, 2016).

2.4.1 Index spotřebitelských cen

Tento index vyjadřuje změnu vývoje cen na základě spotřebního koše. Spotřební koš lze definovat jako soubor výrobků a služeb, který odpovídá nákupu průměrné domácnosti spotřebované v dané zemi. (Jurečka, 2011:113).

$$\text{CPI} = \frac{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách běžného roku}}{\text{hodnota daného spotřebního koše v cenách základního období}} \times 100$$

Tato hodnota spotřebního koše odráží změnu cen statků a služeb, které domácnosti nakupují ve srovnání s náklady, které jsou potřeba ke koupi stejného spotřebního koše v cenách základního období. Tento postup přímo charakterizuje Laspeyresův cenový index, který vyjadřuje náklady na zakoupení statků v daném období, kdy používá referenční váhy jednotlivých složek spotřebního koše. Problémem při měření CPI je substituční zkreslení a opožděná reakce na cenové změny (Brčák a kol. 2014: 129; Mankiw, 2009; Lietuvos statistikos metraštis, 2014).

2.4.2 Implicitní cenový deflátor

Deflátor je představován podílem nominálního hrubého domácího produktu k reálnému hrubému domácímu produktu, který vyjadřuje změny cen všech statků, které jsou součástí hrubého domácího produktu. Oproti spotřebnímu cenovému indexu jsou zde zahrnuty nejen preferované spotřební statky, ale veškeré statky, které jsou vyráběné v daném roce (Jurečka 2011:116; srov. Brčák a kol 2014: 130).

$$\text{IPD} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálné HDP}} \times 100$$

2.5 Mezinárodní obchod

Litva jako malá ekonomika má na světové trhy zanedbatelný vliv. Nicméně pro prosperitu země je velice důležitý zahraniční obchod a vzájemné interakce s dalšími zeměmi, které mají v dlouhém období pozitivní vliv na hospodářský růst země (Samuelson, 2010: 598). Právě pro malé země, jako je Litva je mezinárodní obchod skvělou příležitostí, jak podpořit domácí trh a zajistit účast na zahraničních trzích. V dnešním globalizovaném světě nabírá mezinárodní obchod stále větší míru důležitosti a má vliv jak na produkci, tak na zaměstnanost. V této podkapitole budou charakterizovány interakce malé otevřené ekonomiky, a to vývoz, dovoz a čistý vývoz.

Mezinárodní obchod lze charakterizovat jako systém, kde dochází ke směně zboží, služby či kapitálu na mezinárodním trhu (Samuelson, 2010: 598). Realizace obchodu mezi zeměmi je přínosná pro všechny strany, a právě zisk z ní plynoucí je hlavní motivací pro všechny strany. Tato obchodní interakce otevřené ekonomiky s jinými zeměmi probíhá dvěma hlavními způsoby, především prostřednictvím dovozu a vývozu zboží a služeb na světových trzích. Díky mezinárodnímu obchodu dochází ke specializaci jednotlivých ekonomik. Právě díky specializaci roste efektivnost daného hospodářství, která přispívá v dlouhém období k ekonomickému růstu a k růstu životní úrovně obyvatelstva (Mankiw, 2009).

Nyní se práce pokusí definovat jednotlivé interakce mezi zeměmi, a to vývoz a dovoz. Vývoz lze charakterizovat jako zboží, služby a kapitál, které jsou vyrobeny domácími výrobními faktory a které jsou následně prodávány v zahraničí. Dovoz lze označit jako zboží, službu či kapitál, které se ze zahraniční země dováží a jsou prodávány na domácím trhu. Právě dovoz lze rozdělit na import autonomní a indukovaný. Autonomní import není závislý na důchodu, zato indukovaný import se mění v závislosti se změnou důchodu. Z výše uvedených předpokladů vychází definice čistého vývozu, který uvádí rozdíl mezi vývozem a dovozem. V praktické části využijí jednu z metod měření hospodářských toků, a to obchodní bilanci. Obchodní bilance je tvořena dovozem a vývozem zboží a zachybuje pozici národní ekonomiky v rámci mezinárodního obchodu. (Mankiw, 2010: 121; srov. Brčák a kol., 2014: 158; Samuelson, 2010: 598-607).

Evropská unie patří mezi největší světové ekonomiky s jedněmi z největších exportérů a importérů zároveň. V EU žije pouhých 7 % světové populace, nicméně vytváří více jak jednu čtvrtinu světového bohatství. Právě přistoupení Litvy do Evropské unie v roce 2004 a připojení se k jednotnému trhu znamenalo obrovský potenciál pro ekonomický růst, export, příliv zahraničních investic a další výhody plynoucí z jednotného trhu (Mazure, Tiltina, 2015).

2.6 Limity práce

V závěru této problematiky jsou uvedeny limity, kterým bakalářská práce čelila. Autorka si uvědomuje limity týkající se zhodnocení ekonomického vývoje země po přijetí společné evropské měny s ohledem na aktuálnost povahy zkoumané problematiky. Kvůli tomu, že Litva přijala euro v lednu 2015, tak práce poskytuje pouze krátkodobé makroekonomické dopady. Také nedokonalá znalost litevského jazyka umožnila čerpat z daných zdrojů jen v omezeném počtu. Mezi další limity práce lze zařadit povahu použitých dat, kde lze nalézt odchylky či rozpor mezi jednotlivými sekundárními zdroji s ohledem na jejich aktuálnost. Dále práce čerpá z dat Eurobarometru, který se dotazuje pouze vzorku obyvatelstva, nicméně je nutné brát v potaz, že komplexnější statistické výzkumy nejsou v současné době žádnou jinou organizací tak detailně realizovány.

3 Role Litvy v evropské integraci

Konec studené války přinesl výrazný zlom, kdy došlo k zcela zásadní změně poválečného systému mezinárodních vztahů. Rozpad Sovětského svazu a změna světového uspořádání znamenaly další naději pro nově vznikající nezávislé státy. Počátkem nového světového uspořádání vznikly i nové výzvy k řešení. Právě v kontextu zemí východního bloku, počátek 90. let přinesl novou vlnu nadějí na osvobození a tento okamžik lze považovat za základní pilíř vzniku samostatné Litevské republiky. Již v tento moment lze nalézt první náznaky snahy Litvy o zapojení se do evropské integrace. Litva změnila orientaci politiky k západnímu světu, nicméně i po schválení nové koncepce zahraniční politiky ji nelze v evropském měřítku hodnotit jako dostatečně účinnou (Coleman, 2015; Klaus, 2013; srov. Krejčí, 2010).

A to především z důvodu, který zmínil Oskar Krejčí (2010:320) ve své knize: „V mezinárodních vztazích se při řešení velkých sporů hlasy nesčítají, tam se váží,“ a proto lze uvést, že malé státy, jako je Litva, jsou znevýhodňovány při řešení mezistátních sporů na evropské úrovni. Tuto politickou rovinu potvrzuje i Nicholas Spykman (1942) v díle *Strategy in World Politics*, kde vysvětluje úlohu malého státu: „Malé státy představují vakuum v oblasti vysokého politického tlaku. Je s nimi zacházeno jako se závažím, které určuje mocenskou rovnováhu zájmů silných států. Pokud zmizí tato rovnováha, tak malé státy obvykle zmizí s ní,“ (Spykman, 1942, cit. dle Krejčí, 2010:320).

Druhou rovinou je zvláštní povaha geografické polohy Litvy. Toto území je považováno za strategickou oblast, kde Ruská federace působí svými bezpečnostně-politickými zájmy a právě odtud přichází jistá hrozba nejistoty a nebezpečí (Waisová, 2003). Nejen z výše uvedených důvodů byla pro Litvu evropská integrace jasnou volbou.

4 Zlomové okamžiky pro vývoj zahraniční politiky Litvy

Po pádu Sovětského svazu země Pobaltí usilovaly o vymanění se ze sovětské sféry vlivu a hned po brzkém osamostatnění se vydaly prozápadním směrem zahraniční politiky. Na mezinárodní půdě však trvalo dlouhou dobu, než se země Pobaltí zbavily statusu postkomunistických ekonomik, který je řadil mezi méně vyspělé aktéry mezinárodních vztahů (Krejčí, 2010; srov. CIA, 2016; Švarplys, 2012).

Definitivní změna směru zahraniční politiky Litvy byla potvrzena jejím přijetím do NATO a EU v roce 2004. Právě integrace do evropských struktur a do NATO byl způsob, jak se Litva chtěla distancovat od sovětské minulosti a snížit tak rusko-litevskou provázanost. Z tohoto důvodu členství v Evropské unii, v NATO a kladný vztah se sousedními zeměmi byly považovány za tři základní kameny litevské zahraniční politiky (Vilpišauskas, 2014; Nekrašas, 2004: 29). V následujících podkapitolách se práce bude věnovat zlomovým momentům zahraniční politiky Litvy, a to procesem osamostatnění a vstupem do Evropské unie.

4.1 Osamostatnění Litevské republiky

Litva se nacházela více jak 50 let pod sovětskou nadvládou a bylo tak pro ni velmi těžké vymanit se z této sféry vlivu. 11. března 1990 Litva vyhlásila nezávislost svého území. Toto prohlášení litevské vlády bylo Ruskem uznáno až v na začátku září v roce 1991. Ruská federace navrhovala Litvě alternativní řešení ve formě samosprávy, která by fungovala nezávisle jak v rovině ekonomické, tak i kulturní. Průběh rozhodování, zda tuto formu samosprávy přijmout, byl umocněn ruskou ekonomickou blokádou litevského území. Nicméně i přesto zvítězila litevská dychtivost po obnovení vlastního státu, která byla podpořena silnou domácí podporou.

Z výše uvedených okolností, všechny pobaltské země odmítly účast na Společenství nezávislých států a na počátku 90. let došlo k vyhlášení oficiálně prvních nezávislých

voleb. Tímto důležitým historickým milníkem se otevřely dveře k podepsání deklarace o nezávislosti Litevské republiky (Hodač, Strejček, 2008: 60; Putinaitė, 2008). V devadesátých letech musela Litva obnovit veškeré instituce nezávislého státu založeného na demokratických hodnotách. Tento proces budování domácích suverénních demokratických institucí měl významné důsledky pro zapojení se do procesu evropské integrace, který představoval hlavní politickou a ekonomickou pozornost (Dyson, 2006; Vilpišauskas, 2014).

4.2 Důvody Litvy pro vstup do EU

Zapojení se do evropských struktur bylo motivováno třemi hlavními faktory – ekonomickými, politickými a bezpečnostními. Právě hledisko bezpečnosti patřilo mezi hlavní strategické zájmy Litvy. Tento fakt byl dán jak geografickou polohou, tak malou rozlohou a pozicí velké ruské menšiny nejen v Litvě, ale i v Lotyšsku a Estonsku. Dalším problémem, kterému Litva čelila, byl ruský přístup ke Kaliningradu (Paleckis, 1997; Dyson 2006).

Z makroekonomických otázek byl brán zřetel především na důsledky působení centrálně plánovaného hospodářství, které bylo založeno na přerozdělování výroby a distribuci zdrojů na základě plánů a výpočtů komunistické strany. Tento systém měl nepříznivý vliv na ekonomickou výkonnost Litvy, která se podepsala propadem nejen ve světových statistikách, ale i velkou mezerou mezi hospodářským růstem Litvy a tehdejšího Evropského společenství (Slaný, 2003; Vilpišauskas, 2014). Právě transformace společnosti a ekonomiky měla vést k uzavírání mezery mezi ekonomickou výkonností Litvy a západní Evropou.

Začátek transformace byl doprovázen hlubokou ekonomickou recesí, nedostatkem jak na straně nabídky, tak poptávky, hyperinflací a kolapsem Sovětského trhu, kdy jiné obchodní vazby se zbytkem světa nebyly navázané (Lacina, 2007; srov. Dyson, 2006). Právě proto se předpokládalo, že plné zapojení do evropských integračních struktur přinese řadu ekonomických výhod, především pro malé exportně orientované země, a to zvýšení přebytku běžného účtu platební bilance a příliv zahraničních investic. Kroky Litvy k Evropské unii neznamenal jen ekonomické a bezpečnostní výhody,

ale i návrat k civilizované demokratické Evropě, kam Litva historicky patřila (Švarplys, 2012).

Zapojení se do tohoto integračního procesu mělo být určitou pojistkou proti opakované situaci obsazení území Litvy a omezení tak její suverenity. Transformace přinesla vysoké náklady, jelikož vyžadovala zcela novou legislativu, změny v soudním systému, vznik reforem týkající se ochrany soukromého vlastnictví, stabilizaci makroekonomického prostředí a procesu otevření se ekonomiky hospodářské soutěži (Eichler, 2006: 92; Sojka a kol., 2009:12; Vilpišauskas, 2014).

4.3 Cesta Litvy ke vstupu do EU

Bez ohledu na politickou příslušnost, všechny strany podporovaly vstup do evropských struktur, což bylo podpořeno jednak regionální kooperací s pobaltskými zeměmi (Rada států Baltského moře) a jednak spoluprací se členy CEFTA, středoevropské zóny volného obchodu, která byla podepsána v roce 1996. Velkou roli také hrála ratifikace Rámcového dokumentu, která potvrzovala zapojení se do programu Partnerství pro mír², který předcházel pozvání Litvy do NATO v roce 1999 ve Washingtonu (Miniotaitė, 2001). Tyto kooperace byly vnímány velmi pozitivně ze strany Evropské unie, což bylo reflektováno počátkem vyjednávání o vstupu do EU v Helsinkách v 1999.

Pro vstup do Evropské unie bylo nejen nutné navázat spolupráci v regionu, ale také splnit kodaňská kritéria, která byla nastavena na summitu v Kodani v roce 1993 (Allam, 2009). Dle Evropské komise (2012), pro vstup do EU musí být splněny tři požadavky, viz obr.2.

² Program spolupráce Partnerství pro mír byl založen v roce 1994 Severoatlantickou aliancí na popud nově vzniklých národních států střední a východní Evropy, které se chtěli do aliance připojit, a reakcí amerického ministra obrany Les Aspina. Tento program zajišťuje spolupráci v bezpečnostních otázkách mezi partnerskými zeměmi a členy Severoatlantické aliance (Babos, 2012).

Obr. 2 Plnění kodaňských kritérií pro vstup do Evropské unie.

Zdroj: Evropská komise, 2012.

Pro Litvu bylo splnění těchto požadavků velkou výzvou. Reintegrace Litvy a opětovné začlenění do světové ekonomiky znamenaly přechod od centrálního plánování k tržní ekonomice. Hned v roce 1992 Litva zahájila ambiciózní kroky a odstartovala reformní program a učinila tak významný pokrok na cestě reformace. Povedlo se jí také vyřešit bezpečnostní otázku, která se týkala především vnější východní hranice Litvy, která by se stala východní hranicí Evropy a s ní pojený boj proti ilegální migraci a organizovanému zločinu. I přes heterogenní etnické složení Litva splnila opatření na ochranu menšin, což bylo v Lotyšsku a Estonsku velkým problémem, který přetrvává až dodnes (Paleckis, 1997, Minai, 2015).

I přesto, že v roce 2002 došlo k radikální změně litevského politického spektra, tak vývoj zahraniční politiky vedl stále stejným směrem a nedošlo k názorovým neshodám. Ten samý rok došlo na summitu v Kodani k oficiálnímu potvrzení vstupu Litvy a dalších devíti kandidátských zemí do EU. Na základě potvrzení přijetí se v květnu 2003 konalo referendum podle článku 9 Ústavy Litevské republiky. V referendu podpořilo vstup Litvy do EU více jak 90 % voličů. S tímto výsledkem se Litva zařadila mezi země s největší počtem pro-evropských občanů (Krupavicius, 2003; Paleckis, 1997). V níže přiložené tabulce 1 jsou podrobně uvedeny výsledky referenda.

Tabulka 1 Výsledky litevského referenda o vstupu do Evropské unie v roce 2003.**Zdroj:** Mažylis, Unikaite, 2003.

	Celkově	% vyjádření hlasů
Registrovaní voliči	2 638 886	100
Volební účast	1 672 317	63,37
Neplatné hlasy	20 526	1,23
Hlasující pro vstup do EU	1 504 264	91,07
Hlasující proti vstupu do EU	147 527	8,93

Oficiální vstup Litvy do Evropské unie byl ohlášen na 1. května 2004. Litva spolu s dalšími devíti kandidátskými zeměmi, z čehož bylo sedm postsocialistických (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Lotyšsko, Slovensko, Slovinsko a Estonsko), se tímto staly součástí Evropské unie. Všechny výše jmenované země prošly rozdílným vývojem, jak na poli historickém, tak kulturním. Toto páté, největší rozšíření EU, znamenalo sjednocení střední a východní Evropy, což bylo hodnoceno jako důležitý historický krok pro celý evropský kontinent (Mišík, 2015).

5 Cesta Litvy k přijetí jednotné měny

Rozšíření zemí Evropské unie přináší všem přistupujícím závazek budoucího přijetí společné měny a zapojení se tak do třetí fáze HMU. Jedním z cílů vstupu zemí střední a východní Evropy do Evropské unie je zvýšení životní úrovně jejich obyvatel a přiblížení se standardu vyspělých tržních ekonomik. Zapojení nových členských zemí do eurozóny provází složitý proces, který vyžaduje zamyšlení nad svými budoucími dopady na řadu oblastí ekonomik kandidátských zemí. (Nachtigal, Tomšík, 2002). Není definován žádný přesný termín přijetí společné měny, nicméně je zde povinnost od nových členských států, aby prováděly hospodářskou politiku takovým způsobem, aby splnění těchto kritérií dosáhly (Lacina, 2007; Allam, 2008).

Formálním předpokladem vhodnosti kandidátské země pro rozšíření stávající eurozóny je splnění maastrichtských kritérií, kterými se práce bude zabývat v následující podkapitole.

5.1 Maastrichtská kritéria

V této podkapitole je důležité si objasnit roli maastrichtských kritérií, u kterých dochází k posuzování udržitelnosti a sledování procesu konvergence. Tento proces probíhá na základě mezinárodních ekonomických komparací, a to pomocí srovnávací analýzy jednotlivých národních ekonomik. V hospodářské a měnové unii by mělo docházet ke sdružování států, u kterých lze nalézt vysokou míru sladění ekonomik a udržitelnou konvergenci. Proto jako jeden z důvodů byla vytvořena maastrichtská kritéria (známá také jako konvergenční kritéria), která jsou zakotvena v Maastrichtské smlouvě (Sychra, 2009: 89-90). Formulování těchto objektivních kritérií pro zapojení se do eurozóny bylo jedním z nejnáročnějších úkolů při formování celé evropské měnové unie. Bylo nutné stanovit taková pravidla, která by reflektovala stav různých ekonomických úrovní a odlišných ekonomických cyklů, ale navíc aby odrážela ekonomickou udržitelnost a měnovou disciplínu (Krušinskas, Benetyte, 2014).

Na základě splnění jednotlivých maastrichtských kritérií by měla být definována připravenost země vstoupit do eurozóny a přijmout tak jednotnou měnu. Jak podotýká

Lacina (2007:240), jsou stávající konvergenční kritéria stále vhodným nástrojem? Autor poukazuje především na rozdílnou výchozí pozici nových členských států, které mají nižší ekonomickou výkonnost. Valná většina těchto zemí musela projít transformací svých ekonomik. Transformace se odráží ve vyšších výdajích na vyrovnání se nejvyspělejšími státy Evropské unie. Pokud státy chtějí splnit maastrichtská kritéria, musí tak regulovat jak vládní dluh, tak deficit, což může vést k omezení jejich potenciálního dlouhodobého ekonomického růstu.

Na druhou stranu Sychra (2009: 89-90) tvrdí, že plnění maastrichtských podmínek by mělo přispívat k tvorbě stabilního ekonomického prostředí, které vytváří podmínky pro dlouhodobý hospodářský růst a usnadní tak přechod na společnou měnu. Lacina (2007) však poukazuje na to, že splnění maastrichtských kritérií neznamená zajištění sladění ekonomiky dané země s eurozónou v takové míře, aby přijetí eura přineslo zemi více přínosů než nákladů. Proto mimo plnění konvergenčních kritérií a legislativního sloučení s Evropskou centrální bankou, je nutností, aby nová členská země byla v souladu i s optimální měnovou oblastí³.

5.1.1 Kritérium cenové stability

Jedním z nejdůležitějších indikátorů, který charakterizuje připravenost země na vstup do eurozóny, je míra inflace. Jak již bylo uvedeno v metodologické části, míra inflace vyjadřuje změnu cenové hladiny a pomocí ní lze určit cenovou stabilitu zkoumané krajiny. Země, které chtějí vstoupit do eurozóny, musí splňovat kritérium cenové stability v dlouhém období. Kritérium cenové stability lze definovat jako udržitelnou míru inflace členského státu, která je sledována během jednoho roku před vstupem do EU. Tato průměrná míra harmonizované inflace nesmí překročit o více než 1,5 % průměrnou hodnotu míry inflace tří zemí s nejnižší inflací (Česká národní banka, 2016; Lacina, 2007). Stabilní cenová hladina přináší efektivní alokaci zdrojů, zabraňuje extra nákladům,

³ Optimální měnovou oblast lze definovat jako teoretický přístup, který umožňuje dvěma a více zemím založit měnovou unii a vzdát se tak nástroje hospodářské politiky. Optimální měnová oblast porovnává náklady a přínosy jednotné měny a zkoumá oblast na základě pěti kritérií. Více o této problematice viz Baldwin, 2013 (Lacina, 2007: 3, srov. Baldwin, 2013: 428).

zajišťuje vyšší transparentnost cen, zvyšuje atraktivnost pro investiční záměry a tak dále (Krušinskas, Benetyte, 2014).

5.1.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Mezi další měnové kritérium řadíme konvergenci dlouhodobých úrokových sazeb. Kritérium sleduje, aby průměrná dlouhodobá úroková sazba členského státu EU v průběhu jednoho roku nepřekročila o více než dva procentní body úrokovou sazbu tří členských států, které byly cenově nejstabilnější (Lacina, 2007; Česká národní banka, 2016). Toto kritérium bylo zvoleno, aby doplňovalo první kritérium cenové stability a zamezilo členským zemím před vstupem do eurozóny zmražení regulovaných cen, a tím by se jim dočasně povedla stlačit míra inflace. Dosažení nízké dlouhodobé úrokové sazby vyžaduje přesvědčení finančních trhů, že v následujícím dlouhodobém horizontu míra inflace zůstane nízká (Baldwin, 2013: 452).⁴

5.1.3 Kritérium veřejného deficitu

Poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nesmí dlouhodobě překročit 3 % HDP. Jak doplňuje Lacina (2007: 227), toto kritérium se nepovažuje za porušené, pokud je povolená hranice výjimečně a přechodně překročena, nebo když se rozpočtový schodek neustále a výrazně snižuje a přibližuje se stanovené hodnotě tří procent.⁵

5.1.4 Kritérium hrubého veřejného dluhu

Jedná se o stálější ukazatel fiskální disciplíny, který stanovuje maximální úroveň veřejného dluhu. Poměr veřejného dluhu k HDP by neměl dlouhodobě překročit 60 %

⁴ Problematika odpovídá Fisherově rovnici, kdy nominální úroková míra se rovná reálné úrokové míře + očekávané míře inflace. Vzhledem k tomu, že reálná úroková sazba je stanovena celosvětově, tak hlavní hybnou silou je právě očekávaná míra inflace (Baldwin, 2013: 452).

⁵ Toto kritérium bylo sestaveno na základě německého „zlatého pravidla“, které předpokládá, že rozpočtové deficity jsou přijatelné pouze tehdy, pokud odpovídají veřejným investičním výdajům do silniční infrastruktury, telekomunikace, atd. Díky tomuto německému pravidlu byl strop veřejného deficitu stanoven na 3 % (Baldwin, 2013: 454).

HDP země. Pokud se veřejný dluh přibližuje k hranici 60 %⁶, Evropská komise, na základě článku 104c Smlouvy o Evropské unii, může udělit výjimku, pokud se hodnota v dlouhodobém horizontu snižuje a přibližuje se doporučené hodnotě. Toto stanovisko dále předá Radě, která následně vydá doporučení členskému státu, který usiluje o vstup do eurozóny (Česká národní banka, 2016; Baldwin, 2013: 453, Gros, 1995:4).

5.1.5 Kritérium stability kurzu měny

Účast v evropském kurzovém mechanismu ERM-2 systému, znamená dodržování měnového kurzu v rozpětí 15 % od centrální parity. V mechanismu musí země být alespoň po období dvou let, aniž by musela devalvovat svou měnu. V tomto mechanismu euro plní roli měnové kotvy, která zajišťuje, aby nedošlo k ohrožení měnové stability eurozóny (Baldwin, 2013: 453; Lacina, 2007).

5.2 Politická cesta k přijetí eura v období 2004–2007

V následujících dvou podkapitolách bude definována politická cesta, která vedla k přijetí jednotné měny. Slaný (2008: 203) uvádí, že dle Evropské komise, Litva patřila mezi jednu z nejlépe připravených zemí na vstup do Evropské unie ve smyslu implementování evropských norem. Nicméně v politické rovině zde bylo několik nedostatků. Litevskou vládu lze hodnotit jako nestabilní a ideologicky nesourodou, což se odráží v efektivnosti a důvěryhodnosti litevské politiky. Toto stanovisko doplňuje Valterová (2009), která na základě výzkumu konstatuje, že Litva patří mezi nejméně stabilní stranické systémy střední a východní Evropy, která je tvořena fragmentovaným a vysoce nestálým stranickým spektrem.

Co se týče zapojení do HMU, Litva, spolu s Lotyšskem a Estonskem hned po vstupu do Evropské unie zvolila strategii co nejrychlejšího zapojení do eurozóny. Hned po oficiálním začlenění do evropských struktur, Litevská vláda v čele s premiérem Gediminasem Kirkilasem a ministryní financí Daliou Grybauskaite, požádala o vstup

⁶ V roce 1991 byla průměrná hodnota veřejného dluhu 60 % HDP, byl i strop veřejného dluhu pro splnění maastrichtského kritéria stanoven na stejné hodnotě (Baldwin, 2013: 454) Navíc kompatibilita se stropem veřejných rozpočtů byl dalším důvodem.

do začlenění do mechanismu ERM-2. Jednalo o první formální krok na cestě k přijetí jednotné měny. Vstup do mechanismu směnných kurzů byl zjednodušen litevským režimem měnové politiky založené na fixních směnných kurzech, kdy od roku 1992 byl litas upoután na dolar a v roce 2002 na euro. Tato společná dohoda na účasti litevského litasu v ERM-2 systému od 28. 6. 2004 měla zásadní vliv na uchování makroekonomické stability Litvy a zajištění udržitelnosti konvergenčního procesu (Evropská komise, 2004; EU-Media, 2004; Dyson 2006).

Předpokládaný vstup Litvy do eurozóny byl stanoven na 1. 1. 2007, kdy by se spolu se Slovinskem staly prvními členy eurozóny po východním rozšíření EU (Allam, 2008). Primárním litevským cílem bylo plnění konvergenčních kritérií, nicméně Litva se potýkala s vážným politickým dilematem. Na jedné straně plnění maastrichtských kritérií a přiblížení se tak výkonnosti nejsilnějším státům Evropy, na straně druhé potřeba strukturálních reforem a s nimi spojené vysoké veřejné výdaje, investice do infrastruktury a zároveň udržení nízké míry inflace (Allam, 2009). Nové členské státy EU čelí při vstupu do eurozóny nejen politickým překážkám, jako je referendum, ale i problémům, které jsou spojeny s ekonomickým růstem pro splnění maastrichtských kritérií, viz kapitola 6.1 (Pranulis, Grundey a kol., 2008). Tuto skutečnost potvrzuje i Vintrová a Žďárek (2006: 2), kteří tvrdí, že příliš nízká míra inflace by mohla v tranzitivní ekonomice, kterou byla i Litva, vést ke zpomalení ekonomického růstu.

V průběhu roku 2006 Litva spolu se Slovinskem požádaly o vypracování konvergenční zprávy, která zkoumala připravenost zemí k přijetí eura. Výsledek reportu vedl k velkému zklamání litevské vlády. Konvergenční zpráva vyhodnotila, že Litva není připravena na vstup do eurozóny, a to kvůli nenaplnění maastrichtského kritéria o cenové stabilitě. Litva přesáhla o 0,07 % očekávanou míru inflace tří cenově nejstabilnějších zemí Švédska, Finska a Polska (tj. 2,63 %) a navíc zde byla předpokládána stále rostoucí tendence. Z tohoto důvodu Evropská komise a Evropská centrální banka odmítly žádost Litvy o zapojení se do eurozóny. Neudržení cenové hladiny bylo ovlivněno převážně vnějšími faktory, a to zvýšením cen energií, dopravy a dalších základních služeb. Litvu lze zařadit mezi energeticky nesoběstačné země, kdy valná většina dodávek energie je dovážena z ruských ropovodů a plynovodů, což má vliv na vývoj míry inflace. V roce

2007 Litva překročila referenční hodnotu míry inflace a předpověď Evropské komise se tak naplnila. Z tohoto důvodu byla vyjednávací jednání o vstupu do eurozóny odložena na dobu neurčitou (Richard, 2014; Pranulis, Grundey a kol., 2008; Evropská komise, 2006).

5.3 Politická cesta k přijetí eura v období 2008–2014

Přijetí eura bylo dlouhodobým strategickým cílem Litvy, nicméně kvůli dopadům finanční krize se připojovací proces do eurozóny výrazně zpomalil. Nebylo to jen finanční krizí, ale i jejími důsledky, kdy začaly vyplouvat na povrch problémy jižních ekonomik, které byly součástí eurozóny (Allam, 2008). Je však patrné, že v průběhu světové finanční krize došlo k přehřátí litevské ekonomiky, které bylo doprovázeno rapidním propadem růstu HDP a vysokým zvýšením míry nezaměstnanosti. Ekonomické zpomalení nastalo u zemí, jako je Německo, Švédsko a Rusko, na kterých byla Litva bytostně závislá.

Na počátku roku 2012 litevská vláda zahájila znovu vyjednání o připojení k eurozóně. Vláda oznámila přijetí eura do roku 2014. S ohledem na ekonomickou situaci v Evropě, bylo přijetí eura do roku 2014 nereálné, a to především kvůli kritériu cenové stability. Nový cíl byl stanoven na rok 2015, kdy se Litva oficiálně stala 19. členem eurozóny (Lithuania review, 2015). V následujících podkapitolách bude analyzováno plnění maastrichtských kritérií v rámci Litevské republiky v období 2008–2016. Rozbor maastrichtských kritérií vychází především z Konvergenčních zpráv, které každé dva roky společně připravuje Evropská komise s Evropskou centrální bankou. Následující podkapitoly čerpají právě z těchto Konvergenčních zpráv, které hodnotí připravenost členských zemí Evropské unie ke vstupu do eurozóny.

5.3.1 Kritérium cenové stability

Po neúspěšném splnění kritéria cenové stability v roce 2005, vývoj míry inflace vykazoval rostoucí tendenci, kterou se podařilo zastavit až v roce 2010. Tento prudký nárůst byl vyvolán již zmíněnými nepříznivými nabídkovými šoky v podobě vysokých cen ropy, potravin a také důsledkem silné domácí poptávky. V průběhu roků 2008 a 2009 inflace dosahovala až dvouciferných hodnot, kdy ekonomika byla zasažena silnou ekonomickou recesí. V tomto kontextu je důležité poznamenat, že Litva, jako malá

otevřená ekonomika, je vysoce náchylná na změny vnějšího prostředí, které následně mohou ovlivnit vývoj cenové hladiny. Pro rok 2009 nepříznivá ekonomická situace Evropy nedávala žádné velké naděje na přijetí společné evropské měny v krátkém období. Průměrná hodnota inflace zůstala nad referenční hodnotou také v roce 2010 (viz Tabulka 2), ale do budoucna se očekávala klesající tendence, což se potvrdilo v roce 2011, kdy poprvé od roku 2005 míra inflace klesla pod referenční hodnotu. V průběhu roků 2012 a 2013 se inflace snížila k hodnotě 3 %, a tak litevská vláda zahájila znovu jednání o přistoupení do třetí fáze HMU (Lithuania review, 2015; Evropská komise, 2008, 2010; Pavilenenė, 2008).

Tabulka 2 Kritérium cenové stability v Litvě v průběhu let 2008–2014 (HICP měsíční data k prvnímu měsíci v roce).

Zdroj: Vytvořeno na základě dat z Eurostatu, 2016f a Evropské komise 2012,2014.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Průměr tří zemí EU s nejnižší inflací	1,4	2,4	0,2	1,1	1,6	0,3	-0,2	-0,5	0,9
Hodnota kritéria	2,9	3,9	1,7	2,6	3,1	1,8	1,3	1	2,4
Litevská republika	6,3	11	3,4	1,5	4,2	3,1	1	0,1	-0,5

V dubnu 2014 klesla míra inflace pod referenční hodnotu 1,7 % zemí, které byly cenově nejstabilnější, a to Lotyšsko, Portugalsko a Irsko a předpokládalo se, že tato hodnota by měla zůstat stabilní i v následujících měsících, což se podařilo splnit a tímto bylo kritérium cenové stability na základě konvergenční zprávy z roku 2014 splněno a litevská vláda jen čekala na oficiální potvrzení přijetí do eurozóny. Ve stejném kontextu je nutné zhodnotit i okolnosti, které vedly ke snížení inflace. Tento pokles nastal kvůli klesajícím cenám energií na světových trzích a s nimi spojeným rychlým růstem domácí ekonomiky a zdrženlivostí v růstu mezd (Evropská komise, 2008, 2010, 2012, 2014; srov. Česká národní banka, Ministerstvo financí ČR, 2015).

5.3.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

S kritériem dlouhodobých úrokových sazeb neměla Litevská republika problémy. V souvislosti s globální finanční krizí se roční průměrné dlouhodobé úrokové sazby v roce 2009 rapidně zvýšily na 14 % a překročily referenční hranici o 8,02 procentních

bodů. Toto zvýšení bylo způsobeno hospodářskou krizí, kterou byla Litva silně zasažena a ovlivnila tak rozhodování investorů (Evropská komise, 2008).

Tabulka 3 Průměrné dlouhodobé úrokové sazby v letech 2008–2015 (uváděno v %).

Zdroj: Vytvořeno na základě dat z Eurostatu 2008–2016b, ČNB 2016.

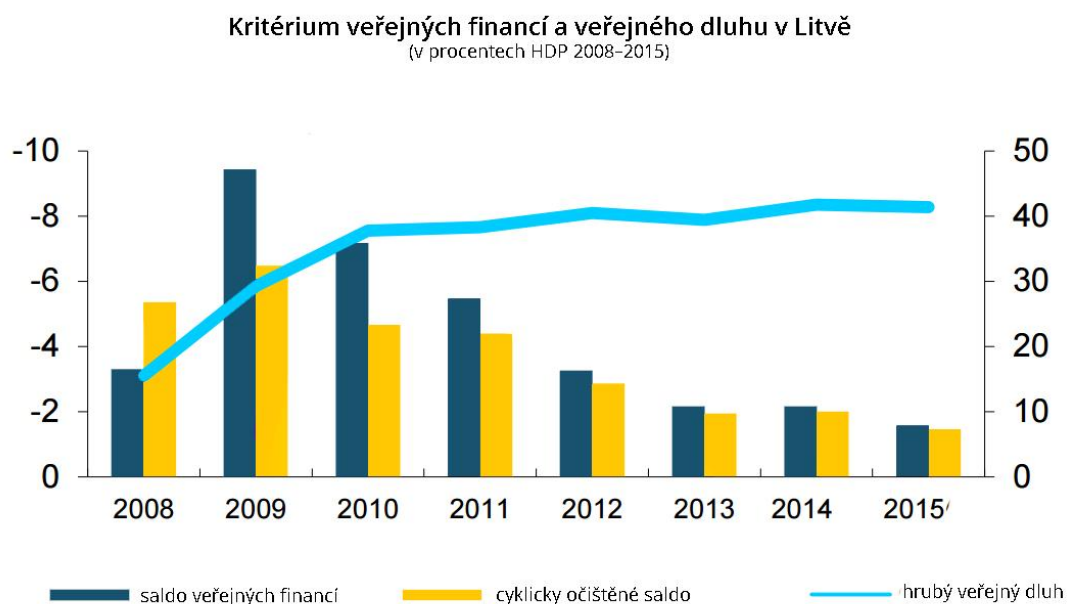
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Průměr úrokových sazeb tří zemí EU s nejnižší inflací	4,3	3,98	3,89	3,7	1,92	2,2	4,2	0,49
Hodnota kritéria	6,3	5,98	5,89	5,7	5,8	4,4	6,2	2,49
Litevská republika	5,61	14	5,57	5,16	5,2	3,83	2,79	1,38

Průměrná dlouhodobá úroková míra v roce 2010 již vykazovala klesající tendenci. Tento klesající trend pokračoval až do roku 2012, kdy průměr dlouhodobých úrokových sazeb klesl pod hodnotu 5,2 %. Od roku 2013 Litva toto kritérium plnila se značnou rezervou. V současnosti dlouhodobá úroková míra dosahuje historických minim, i přes to je však důležité budovat větší důvěru finančních trhů a udržovat zdravý makroekonomický vývoj. Do budoucna je nutné přemýšlet i o ne zcela vyřešených problémech eurozóny a nad dalšími geopolitickými problémy, které by mohly působit jako určitá rizika (Evropská komise, 2010, 2012, 2014). Podrobný vývoj úrokových měr je patrný v tabulce 3.

5.3.3 Kritérium veřejných financí

Kritérium veřejných financí se považuje za splněné, pokud je udržena zdravá fiskální politika. Litva musí plnit jak složku vládního deficitu pod 3% a vládní dluh by neměl překročit hranici zadlužení více jak 60 % HDP. Litva patří mezi nejvíce zodpovědné země EU, které se snaží udržovat přísnou fiskální disciplínu a jejich vládní dluh nepřesahuje hodnotu 60 % HDP (Eurostat, 2016a).

V průběhu sledovacího období mezi lety 2008–2009 docházelo k navyšování schodku veřejných financí, a to především kvůli zavedení protikrizového opatření. Velikost veřejného schodku překročila úroveň, kterou lze považovat za udržitelnou ve střednědobém horizontu (Evropská komise, 2008).

Graf 1 Kritérium veřejných financí a veřejného dluhu v Litvě 2008–2015.**Zdroj:** Evropská komise, 2014.

V roce 2009 schodek veřejného rozpočtu stoupl až na 8,9 %, i přes významné úsilí fiskální politiky. V únoru 2010 Rada EU doporučila snížení nadměrného schodku rozpočtu do konce roku 2012. Pro rok 2010 a 2011 se uvažovalo o snížení na úroveň hodnoty 8,5 %. Ve skutečnosti se povedlo snížit schodek veřejného rozpočtu v roce 2010 na 7,2 % a v roce 2011 dokonce na hodnotu 5,5 % za vynaložení velkého úsilí. Litevská vláda se v průběhu světové ekonomické krize rozhodla podstoupit vnitřní devaluaci, která vedla k rapidnímu snížení vládních výdajů, což bylo doprovázeno vysokým snížením mezd státních zaměstnanců, snížením penzijních důchodů a zvýšením daní o více jak 3 procentní body. Snížení platů přispělo k vyšší produktivitě práce a odrazilo se na rapidním poklesu míry inflace v roce 2010, což je patrné v Tabulce 2 (Richard, 2014; Evropská komise, 2010, 2012). Pro rok 2012 se předpokládalo snížení na 3,2 %, které se blížilo referenční hodnotě. Patrný průběh kritéria veřejných financí je zobrazen na grafu 1.

Celkový veřejný dluh Litvy se trvale snižoval z 22,4 % HDP na konci roku 2002 na 17,3 % HDP na konci roku 2007 a očekávalo se, že se v roce 2008 a 2009 veřejný dluh ustálí na přibližně stejné úrovni. V roce 2008 dokonce došlo k poklesu až na úroveň 15,6 %. Nicméně po zasažení ekonomiky světovou finanční krizí a přehřátí litevské ekonomiky, veřejný dluh markantně narostl v roce 2009 na úroveň 29,3 % a tato rostoucí

tendence se předpokládala i do roku 2010 a 2011 (Evropská komise, 2008, 2010). V roce 2011 veřejný dluh dosáhl hodnoty 38,5 %. V průběhu let 2013 a 2014 se tato hodnota pohybovala okolo 41% a stále spadala pod jednu z nejnižších v celé EU (Evropská komise, 2012, 2014). Podrobné plnění celkového veřejného dluhu Litvy lze sledovat na grafu 1.

5.3.4 Kritérium stability měnového kurzu

Přijetí Litvy do eurozóny bylo podmíněno minimálně dvouletou účastí v Mechanismu směnných kurzů II, do kterého se připojila již v roce 2004. Litva se zavázala k jednostrannému udržování pevného směnného kurzu v rámci tohoto mechanismu. V průběhu posuzovaného období se litas neodchýlil od svého středního kurzu a nebyl vystaven silným tlakům. Litas byl zavěšen na euro ve směnném kurzu 3,4528 LT/EUR (Evropská komise, 2008; 2014). Měna byla uvázána k euru již od roku 2002 pomocí měnového výboru⁷ a díky tomu složka kritéria stability měnového kurzu byla naplněna bez větších obtíží. Dilema nastalo jen v průběhu světové finanční krize, kdy se vláda rozhodovala, zda devalvovat svou měnu a oddálit tak vstup do eurozóny, nebo dát přednost vnitřní devalvaci. Vláda se rozhodla pro vnitřní devalvaci, které spočívala ve značném snížení vládních výdajů, což představovalo snížení platů všech státních zaměstnanců a snížení penzijních důchodů (Richard, 2014; European union 2004).

Co se týče slučitelnosti litevského právního rámce a legislativního ukotvení Evropské centrální banky, tak toto kritérium bylo bez jakýchkoliv obtíží splněno (ECB, 2014).

⁷ Měnový výbor lze definovat jako přísnou verzi pevného měnového kurzu. Měnová politika daného státu je tak zaměřena na centrální paritu, kde se nenachází žádné flukтуаční rozpětí, a to především z důvodu udržování měnové kázně. Litva přijala tuto verzi měnového kurzu spolu s Estonskem, a to již v roce 1992 především z důvodu vysoké inflace a nezkušenosti s vedením centrálního bankovníctví (Baldwin, 2013: 390).

6 Konečné přijetí eura

Ve druhé polovině roku 2014 Litva plnila veškerá stanovená konvergenční kritéria, která byla prerekvizitami pro vstup do eurozóny. Evropská komise dne 4. 6. 2014 vyjádřila kladným stanoviskem a doporučila přijetí Litvy do eurozóny. To potvrdila i Rada Evropské unie (2014), kdy dne 23. 7. 2014 oficiálně prohlásila, že Litevská republika splňuje veškerá kritéria a ke dni 1. ledna 2015 se stane v pořadí 19. členskou zemí eurozóny. Doplní státy Pobaltí, Lotyšsko a Estonsko v hospodářské a měnové unii. Litevci se připravovali na vstup do EU velmi dlouho. Největší překážkou bylo plnění kritéria cenové stability, které se Litvě podařilo splnit až na počátku roku 2014.

Litevský předseda vlády, Algirdas Butkevičius při rozhodnutí Rady Evropské unie veřejně vyjádřil: „Jsem velice rád, že se litevská dlouhotrvající snaha vyplatila a eurozóna nám dnes otevřela dveře. Přijetí eura v Litvě byl pro nás strategický krok, který podpoří hospodářský růst země a posílí HMU. Navíc, hlubší integrace pro nás znamená více bezpečnosti,“ dodal v průběhu probíhající ukrajinské krize (Rada Evropské unie, 2014). Litva toužila přijmout euro především ze dvou důvodů – posílení její politické váhy v rámci Evropské unie a regionální ekonomickou integraci v rámci pobaltských zemí. Navíc, litevský litas byl již od roku 2002 vázán na euro, a tudíž flexibilní monetární politika nemohla být Litevskou národní bankou uplatňována (Keay, 2015).

Vstup Litvy do eurozóny provázelo hned několik zlomových okamžiků. Litva se připojila do eurozóny ve stavu, kdy se euro nenacházelo ve své optimální kondici. V druhé půlce roku 2015 krize eurozóny přitahovala značnou pozornost všech zainteresovaných aktérů, kdy se rozhodovalo o existenci Řecka v eurozóně. I přes utichnutí mediální pozornosti, v eurozóně stále existuje problém celkové nesladěnosti, kde dochází k vytvoření značných nerovnováh mezi jednotlivými zeměmi.

7 Postoj k jednotné měně obyvatel Litvy

Vnímání postoje obyvatelstva k přijetí jednotné měny bude využito jako analytický rámec následující kapitoly. Dopady přijetí eura budou zjišťovány z dvojí perspektivy, jednak z kvalitativního průzkumu Eurobarometru a dále z ekonomického pohledu založeného na makroekonomických indikátorech, jako je HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti a obchodní bilance. Tato kapitola se pokusí ukázat vnímání obyvatelstva a jeho postoj k jednotné měně na základě dotazníkového šetření Eurobarometru, který byl v Litvě organizován politickou a sociální sítí TNS ve dnech 4. a 6. září 2014 a 12. až 14. října 2015. Tato kapitola vychází z výročního reportu Eurobarometru 2014 a 2015 pod záštitou Evropské unie.

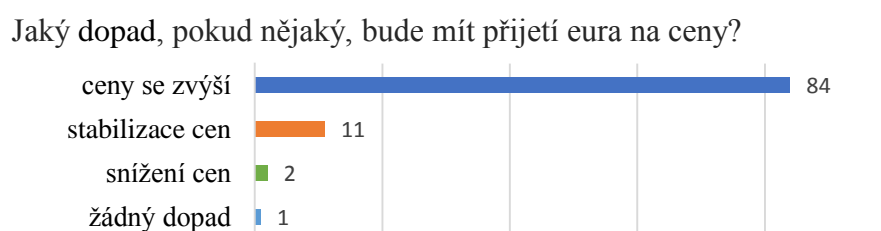
Dynamika integračního procesu je velice důležitá pro nové země EU vzhledem k povinnosti přístupu do eurozóny. Litevští obyvatelé se již od začátku přístupových jednání stavěli k zapojení do evropské integrace velmi pozitivně. Tento fakt potvrzuje i Dyson (2006), který uvádí, že makroekonomická politika pobaltských států může být od devadesátých let viděna jako příklad stability s relativně silnou domácí podporou pro rychlé začlenění se do eurozóny.

Litva, s cílem zvýšit povědomí veřejnosti o přijetí eura, pořádala bezplatné informační semináře, na kterých prezentovala praktické aspekty zavedení eura a diskutovala největší obavy z přijetí jednotné měny (Ministry of Finance of the Republic of Lithuania, 2014). Pomocí této informační kampaně se zvýšilo povědomí o přijetí eura. O úspěšnosti této kampaně hovoří výsledky dotazníkového šetření, kdy sedm z deseti lidí se cítilo být velmi dobře informováno o průběhu přijetí jednotné měny a jako nejdůvěryhodnější zdroj informací litevské obyvatelstvo považovalo Litevskou národní banku (73 %). Jako nejpraktičtější kanál pro šíření těchto informací byl zvolen internet a televize. Většina obyvatelstva (51 %) potvrdila, že je Litva připravena přijmout euro (Evropská unie, 2014). Respondenti, kteří hlasovali ve prospěch jednotné měny, byli více informovaní o přijetí eura než ti, co byli proti.

7.1 Ekonomické a politické důsledky přijetí eura

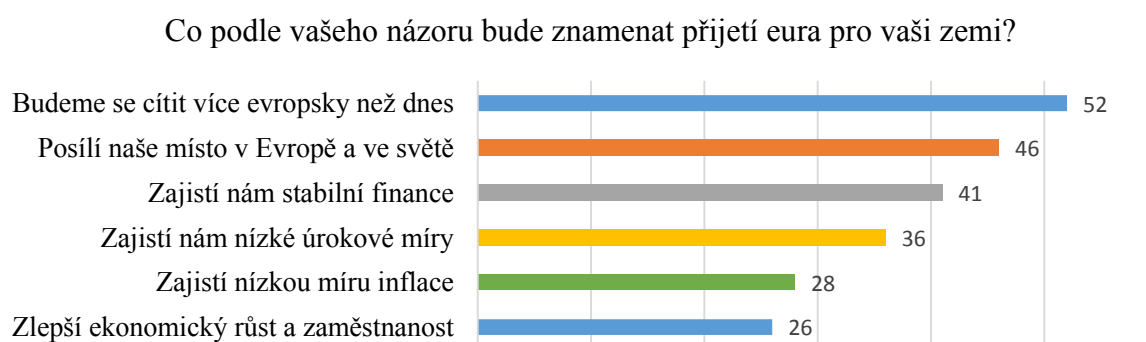
Co se týče ekonomické roviny, dotazníkový průzkum Eurobarometr zkoumal názor občanů na ekonomické a politické dopady přijetí eura, které jsou pro tuto práci stěžejní. V následující části jsou vybrány otázky z dotazníkového průzkumu Eurobarometru 402, kde budou zhodnocena naplnění těchto očekávání buď pomocí makroekonomických indikátorů, anebo nejnovějším průzkumem veřejného mínění, Eurobarometrem 429.

Graf 2 Průzkum veřejného mínění před vstupem do EU: dopad přijetí eura na ceny v Litvě 2014.
Zdroj Eurobarometr, 2014.

Co se týče první otázky (viz graf 2), zvýšení cen patří mezi největší obavy občanů v rámci celé Evropské unie a Litevské obyvatelstvo není výjimkou. Více než osm lidí z deseti předpokládalo, že po přijetí eura se zvýší ceny. Pouze jedna desetina respondentů se domnívala, že euro ceny stabilizuje. Toto očekávání litevských občanů bude dále analyzováno s vývojem cenové hladiny v kapitole 8. 3.

Graf 3 Průzkum veřejného mínění před vstupem do EU: přijetí eura v Litvě a jeho dopady 2014.
Zdroj Eurobarometr, 2014.

Nejčastěji vyskytující odpověď, co bude přijetí eura znamenat pro litevské obyvatelstvo (viz graf 3), 52 % respondentů na prvním místě uvedlo, že euro jim přinese pocit cítit

se více evropsky. Dále, 46 % respondentů uvedlo, že přijetí eura povede k posílení místa Litvy v Evropě a ve světě. Tato tvrzení nelze zjistit pomocí ekonomických indikátorů, a proto využijeme posledního dotazníkového šetření Eurobarometru z října 2015. Necelý rok od přijetí eura 73 % Litevců uvedlo, že nepocítily žádnou změnu u obou těchto kategorií. Otázkou však zůstává, zda rok od přijetí eura je dostatečná doba na utváření závěrů.

41 % respondentů uvedlo, že euro přinese zajištění stabilních veřejných financí. Tento fakt potvrzuje i Davulis (2009), který říká, že jednotná měna se podílí na stabilizaci celé ekonomiky. Pakt růstu a stability trestá překročení stanovených fiskálních konvergenčních kritérií, a proto je zde motivace tato kritéria dodržovat. Dle Eurostatu (2016a), Litva patří mezi režimy s přísnou fiskální disciplínou a snaží se udržovat veřejný dluh na nízkých hodnotách. Celkový veřejný dluh Litvy tvoří 42,7 % HDP, což lze zařadit mezi nejnižší hodnoty u evropských zemí. Co se týče schodku veřejných financí, je předpokládáno, že tříprocentní hranice v následujícím období nebude překročena. Průměrné hodnoty a vývojový trend veřejných financí je k nahlédnutí v kapitole 5.3.3. V závěru na základě výše uvedených předpokladů a dat z grafu 1, lze dodat, že očekávání těchto 41 % respondentů bylo naplněno.

Čtvrtá nejčastěji zvolená odpověď (36 % respondentů) byla, že zavedení eura zajistí nízké úrokové míry. Jak je patrné z Tabulky 2, v současnosti dlouhodobá úroková míra dosahuje historických minim, a proto lze říci, že tato očekávání respondentů byla zcela naplněna. Nicméně je nutné vzít v potaz, že litevská monetární politika závisí na vývoji eurozóny, kde se mohou objevit určitá rizika. Co se týče ekonomického růstu a zaměstnanosti, kterou zvolilo 26 % respondentů, lze říci, že tato veličina bude v krátkodobém horizontu naplněna. V kapitole 8.2 je zaznačen vývojový trend míry nezaměstnanosti, který vykazuje jasně klesající tendenci a očekává se, že tento trend bude udržen i do budoucna. Toto očekávání litevských občanů bude dále analyzováno s vývojem míry nezaměstnanosti v kapitole 8.2.

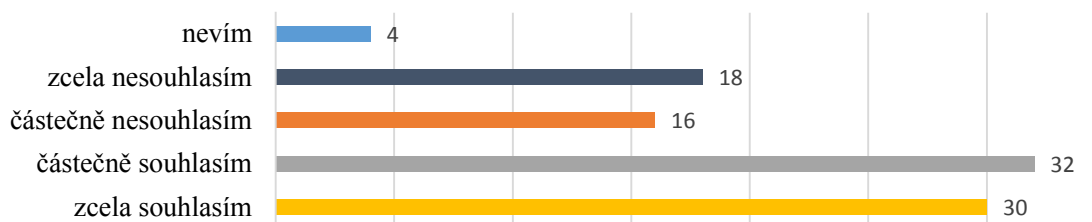
Co se týče ekonomického růstu, tak právě díky přijetí jednotné měny došlo ke snížení kurzovního rizika a transakčních nákladů, které by se měly pozitivně podepsat

na ekonomickém růstu země. V dlouhodobém horizontu lze uvést, že při stejných podmínkách, očekávání těchto 26 % respondentů bude naplněno.

Graf 4 Průzkum veřejného mínění před vstupem do EU: ztráta části litevské identity.

Zdroj Vlastní návrh na základě dat z Eurobarometru, 2014.

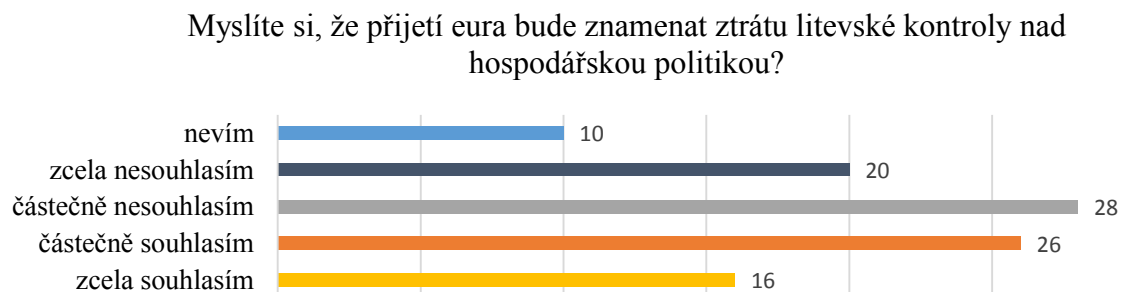
Myslíte si, že přijetí eura bude znamenat ztrátu části litevské identity?

Další otázkou (viz graf 4), která byla položena v dotazníkovém šetření, je názor, zda přijetím měny dochází ke ztrátě části litevské identity. 62 % respondentů si myslí, že euro znamená ztrátu části litevské identity. 38 % respondentů nesouhlasí. To doplňuje Davulis (2009), který uvádí, že psychologické faktory také hrají velkou roli u přijetí eura. Tak jako hymna, či národní vlajka, měna patří mezi jasné znaky národní suverenity, proto řada obyvatel hodnotí změnu měny jako ztrátu části národní suverenity. Jedná se spíše o psychologický faktor bez jakéhokoliv ekonomického podložení. Protože u měny, která není silná, její kurz je nestabilní a stejně měna je připnuta k měně jiného státu, hraje měna či symbol měny pouze imaginární roli. Bohužel, toto očekávání nelze zhodnotit na základě makroekonomických indikátorů, a ani podle nejnovějšího průzkumu Eurobarometru. Proto tato část bude navrhována na další výzkum v dlouhodobějším horizontu.

Graf 5 Průzkum veřejného mínění před vstupem do EU: ztráta litevské kontroly nad hospodářskou politikou.

Zdroj Vlastní návrh na základě dat z Eurobarometru, 2014.

Poslední otázka zkoumá ztrátu litevské kontroly nad hospodářskou politikou. Zapojením do HMU nastává omezení využívání monetární politiky jako účinného nástroje při stabilitě makroekonomického prostředí. 48 % respondentů odpovědělo, že si nemyslí, že vstoupení do eurozóny omezí kontrolu vlády nad hospodářskou politikou. V kontrastu 42 % respondentů odpovědělo, že si myslí, že nastane ztráta litevské kontroly (viz grafické znázornění na grafu 5).

Je nutno uvést, že aktivní litevská monetární politika nebyla uplatňována od vzniku nezávislé Litevské republiky, a to od roku 1992. Již od získání nezávislosti v roce 1992 byl litevský litas navázán na dolar a o deset let později na euro, a tudíž aktivní nástroje monetární politiky se nevyužívaly. Navíc, Litva se řadí mezi malé ekonomiky, které jsou velmi často závislé a ovlivnitelné externími faktory, a proto přijetí eura by nemělo znamenat výraznou ztrátu litevské kontroly nad hospodářskou politikou.

8 Implementace ekonomických indikátorů v rámci Litevské republiky

Následující kapitola si klade za cíl analyzovat vývoj litevské ekonomiky a zobrazit krátkodobé makroekonomické dopady přijetí eura. Analýza je provedena na základě makroekonomických ukazatelů. V textu bude pozornost zaměřena na hrubý domácí produkt, inflaci, nezaměstnanost a zahraniční obchod. Časová řada je použita od roku 2011, aby zde byla patrná určitá tendence. Statistiky se dle různých zdrojů významně liší, a proto jsou použita téměř jen data z Eurostatu z důvodu vyšší vypovídací hodnoty.

Litevskou ekonomiku lze charakterizovat jako nově rozvíjející se trh ve východní Evropě. Litva patří mezi otevřenou ekonomiku s rychlým tempem růstu. Cílem hospodářské politiky je vytvořit co nejpříznivější podnikatelské prostředí, snížit byrokracii a další obchodní omezení, která by mohla odrazovat potenciální investory. Litva od počátku nového tisíciletí věnuje velkou pozornost investicím do vědy a výzkumu, zaměřuje se na podporu podnikání a snaží se postavit ekonomiku založenou na znalostech s vysokou přidanou hodnotou, která by zajistila dlouhodobou stabilitu, udržitelnost a pokrok ve všech hospodářských odvětvích (Sekliuckienė, 2014). Velkým problémem, kterému Litva čelí je odliv mozků a míra emigrace, která dosahuje jednu z nejvyšších hodnot v Evropské unii.

Odhaduje se, že přínosem v makroekonomické rovině bude vzájemná obchodní výměna v rámci eurozóny, zvýšení atraktivnosti pro přímé zahraniční investory, vyšší transparentnost cen a zvýšení dynamiky ekonomického růstu. Nicméně Lacina (2007) podotýká, že makroekonomické dopady přijetí eura jsou hůře kvantifikovatelné kvůli spolupůsobení různých faktorů. U Litvy lze říci, že ekonomický růst byl v roce 2015 zpomalen ruskou ekonomickou krizí a následným embargem vývozu zboží. Nicméně, dá se předpokládat, že plné dosažení odhadovaných přínosů lze očekávat v horizontu 10-15 let po zavedení společné měny. Samuelson (2010: 638-639) doplňuje, že výhodou přijetí eura je především odstranění kolísání kurzu mezi měnami a zbavení se tak finanční nejistoty a snížení transakčních nákladů. Také za velmi důležité považuje integraci finančních trhů, která by následně měla vést k efektivnějšímu rozmístění

kapitálu. Toto tvrzení však popírá Singer (2012:5), který tvrdí, že deset let existence eurozóny nepřineslo lepší alokaci kapitálu, a to především z důvodu, že kapitál proudil do zemí eurozóny, kde se předpokládala vyšší úroková výnosnost, nicméně ta šla ruku v ruce s vyšší mírou rizika.

V následujících podkapitolách se práce bude věnovat jednotlivým krátkodobým makroekonomickým dopadům, které jsou srovnány s pobaltskými zeměmi, Lotyšskem a Estonskem. Vybrané indikátory budou následně porovnány s očekáváním občanů, kde bude vyhodnoceno, zda se tato očekávání naplnila.

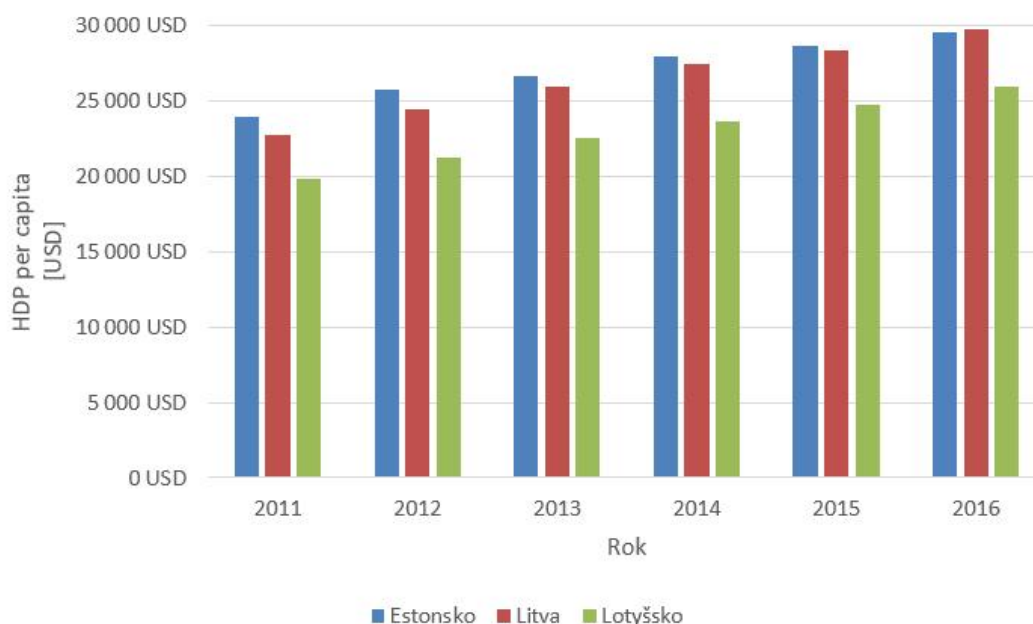
8.1 HDP

Práce se nejprve zaměří na vývoj HDP, kde bude zmíněn jak růst reálného hrubého domácího produktu, tak HDP na osobu v paritě kupní síle z důvodu lepší reprezentativnosti výsledků. V následujících grafech byla zvolena časová řada pěti let a vycházelo se z dat Mezinárodního měnového fondu (dále jen MMF) pro mezinárodní srovnání k dolaru. Na grafu 6 je patrná růstová tendence HDP na jednoho obyvatele ve všech třech uváděných Pobaltských zemích.

Litva od vstupu do EU vykazovala rostoucí tendenci HDP, nicméně následně byla silně zasažena světovou ekonomickou krizí, kdy výkonnost HDP klesla o 15 %. Od roku 2011 HDP na osobu vykazuje rostoucí tendenci, která je především tažena exportem. V roce 2013 HDP na osobu vykazovalo pouhých 57 % průměru Evropské unie (OECD, 2015). Podle MMF by dokonce v letošním roce mělo dojít k překonání estonského HDP Litvou. Oproti tomu Litevská národní banka (2016) předpokládá zpomalení ekonomiky.

Graf 6 HDP podle parity kupní síly na hlavu v období 2011–2016. Srovnání Litva, Lotyšsko, Estonsko.

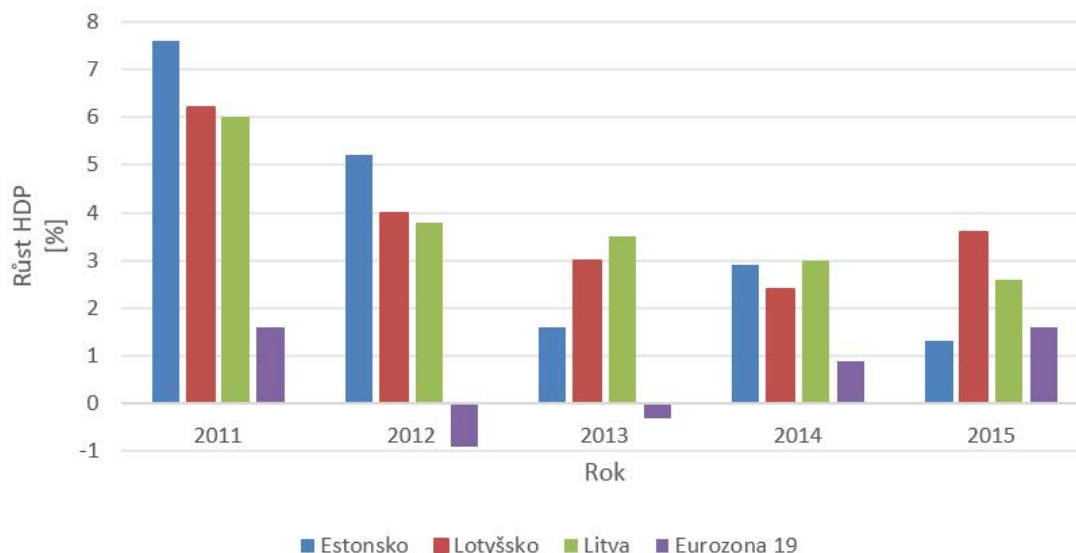
Zdroj: IMF, 2016.

Po vstupu do EU následoval rychlý ekonomický růst všech zemí Pobaltí. Růst reálného HDP byl během 2005 a 2008 okolo 7 %, po propuknutí globální finanční krize nastal propad o téměř 15 % v roce 2009. Pozitivní růst HDP následoval i po roce 2010. V roce 2011 došlo k 6% růstu a v roce 2012 k 3,7% růstu. Tento růst HDP byl především tažen růstem exportu a růstem domácí poptávky prostřednictvím soukromé spotřeby a růstu investic. Tempo se zpomalilo během období 2013 a 2014 především kvůli negativnímu čistému exportu. Tato problematika bude více specifikována v kapitole 8.4. (Evropská komise, 2014). Pokles růstu reálného HDP nastal především kvůli omezení vývozu do Ruské federace, která je jedním z hlavních obchodních partnerů Litvy (Lietuvos Bankas, 2016). Podrobný vývoj růstu HDP je graficky zobrazen na grafu 7.

Graf 7 Růst HDP v období 2011-2016 v Litvě. Srovnání s eurozónou a dalšími Pobaltskými zeměmi.

Zdroj Eurostat, 2016c, 2016d.

V současnosti Litevská národní banka (2016) předpokládá, že v následujícím roce dojde ke zpomalení růstu HDP, a to především z důvodu ruské ekonomické krize. Poněvadž je litevská ekonomika úzce propojena s ekonomikou Ruska, očekává se pokles HDP i na tomto území. Pokles exportu Litvy do Ruska, významnému obchodnímu partneru, klesl v roce 2015 o téměř $\frac{1}{4}$, a to o 0,3 miliardy eur. Růst HDP na hlavu však zůstal kladný z důvodu diverzifikace mezinárodních trhů, a to především obchodem se Spojenými státy, Indií nebo Jižní Koreou. Podrobněji o této problematice v kapitole 8.4. (Lietuvos Bankas, 2016).

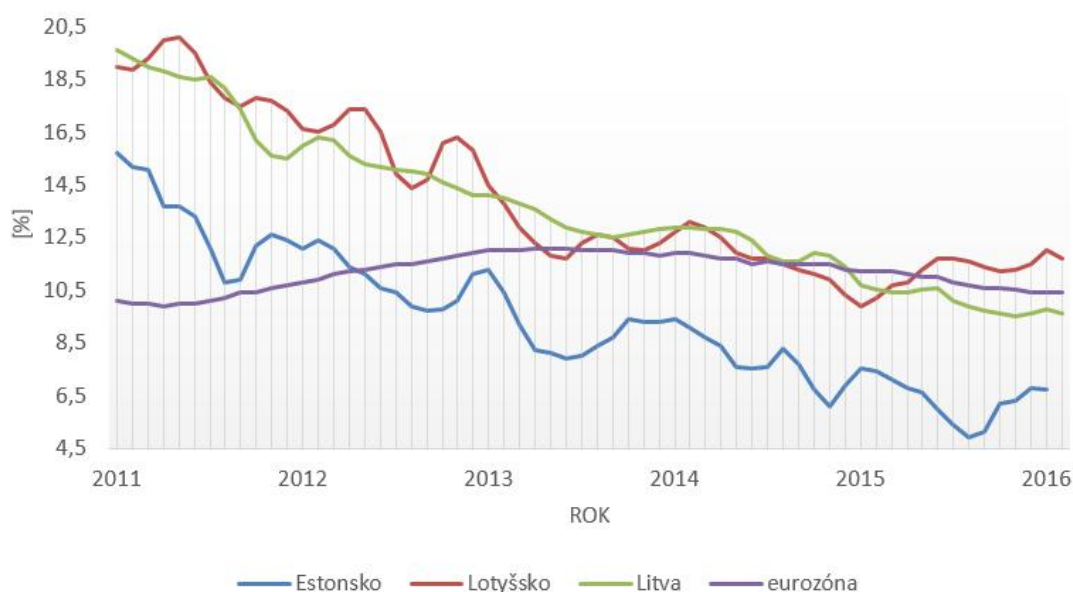
8.2 Nezaměstnanost

Průběh nezaměstnanosti od roku 2011 má v dlouhodobém měřítku klesající tendenci. Nezaměstnanost se prudce zvýšila v průběhu 2008-2009, což se odrazilo v oslabení výkonu ekonomiky kvůli již zmíněné finanční krizi. O hloubce krize svědčí data nezaměstnanosti v roce 2007, kdy míra nezaměstnanosti byla na úrovni 4,3 %, v porovnání s rokem 2010, kdy nezaměstnanost činila již 17,8 %. Pozitivně lze hodnotit flexibilitu trhu, která se ukázala právě během krize, kdy hledání práce se přemístilo

i do jiných zemí EU, čemuž odpovídá zvýšená míra emigrace ze země do jiných zemí Evropské unie (Evropská komise, 2014).

V roce 2011 následky světové hospodářské krize začaly odeznívat a ekonomika opět rostla, což se odrazilo i u indikátoru míry nezaměstnanosti. Oživení po krizi a stabilní tempo růstu vytvořilo nové příležitosti pro tvorbu pracovních míst, což je patrné i na grafu 8. Díky nastartování ekonomiky se snížila emigrace, a nastal zde ne zcela běžný proces reimigrace. V dlouhodobém horizontu se předpokládá stále klesající trend míry nezaměstnanosti, způsobený zejména výhodou nízkých mezd a zvyšující se produktivitou práce.

Graf 8 Míra nezaměstnanosti v Litvě 2011–2016, srov. Litva, Lotyšsko, Estonsko a eurozóna.
Zdroj: Eurostat, 2016e.

V následující části se práce zabývá zhodnocením očekávání občanů s reálným vývojem míry nezaměstnanosti. Dle Eurobarometru 402 (2014), pouhých 26 % respondentů očekávalo růst zaměstnanosti. Lze říci, že vývoj nezaměstnanosti vykazuje klesající tendenci, která by měla pokračovat i do budoucna. Tento fakt potvrdili i představitelé vlády, kteří očekávali, že přijetí eura podpoří příliv zahraničních kapitálových investic, které následně povedou k tvorbě nových pracovních míst, nárůstu zaměstnanosti

a zamezení úniku kvalifikované pracovní síly do zahraničí (Evropská komise, 2014). Goff (2015) potvrzuje, že přijetí eura by se mělo projevit v klesající míře nezaměstnanosti. Konstatuje, že v roce 2014 více než 29 korporátních společností oznámilo, že chystají zakládání nových a rozšiřování již stávajících center. Předpokládá se, že tento trend bude pokračovat i nadále a právě eurozóna může Litvě v této oblasti pomoci a poskytnout kredibilitu území. K březnu 2016 se litevská nezaměstnanost dostala pod průměr eurozóny, nicméně stále se nachází na vysokých hodnotách, což má nepříznivý dopad ekonomický, sociální i morální. Na závěr lze dodat, že očekávání těchto 26 % respondentů bylo naplněno.

8.3 Inflace

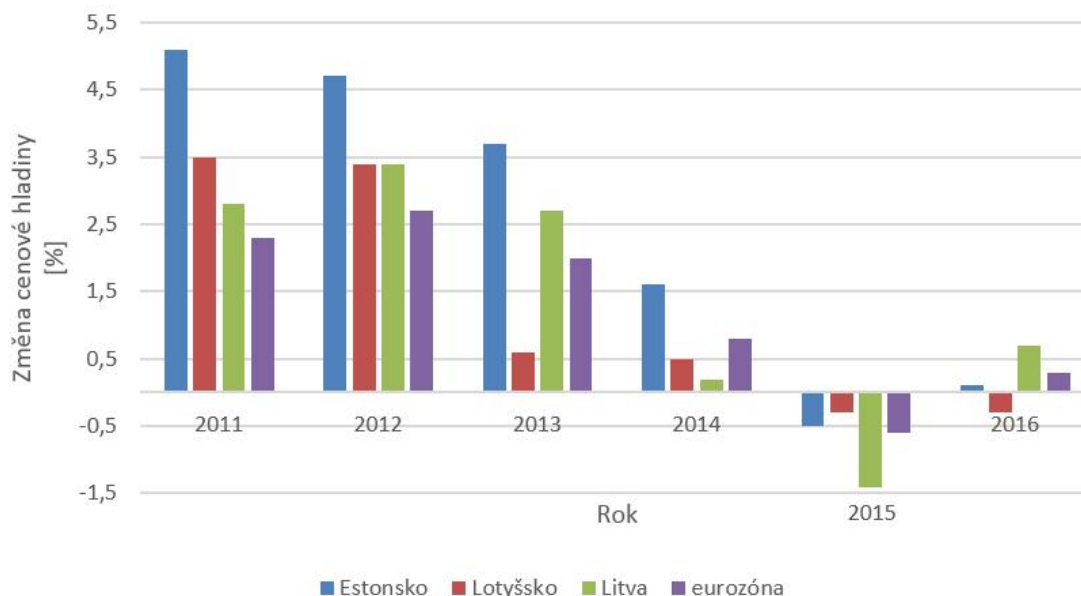
Během období 2011 a 2015 bylo pro Litvu stěžejním úkolem zajištění cenové stability. Vývoj míry inflace se vykazoval klesající tendencí, až na rok 2012 a 2016. Pro roky 2012 a 2016 byl nárůst inflace způsoben mírným nárůstem cen na mezinárodním trhu. Litva je závislá na importu dodávek energie, a proto je ekonomika značně citlivá na jakýkoliv pohyb ceny energií (International Monetary Fund, 2013: 2).

Přibližování litevské cenové hladiny k úrovni zemí eurozóny byl velmi složitý proces, který dělal litevské vládě velké problémy. Během roku 2012 a 2013 došlo k poklesu, který byl také především ovlivněn externími faktory. V porovnání s ostatními zeměmi Pobaltí, Litva vykazuje jednu z nejnižších měr inflace a to v rozmezí 3,5 až -1,5 a její vývoj lze přirovnat k vývoji inflace eurozóny. Dnes nízká míra inflace reflektuje mezinárodní pokles cen energií a dalších komodit, na kterých je Litva bytostně závislá.

Na grafu 9 je patrné, že přijetím eura nedošlo ke zvýšení cenové hladiny, ale naopak ke snížení, kdy míra inflace reflektovala záporné hodnoty, tedy deflaci. Z makroekonomického hlediska je deflace mnohem škodlivější než inflace, proto je cílem vlády, aby došlo ke zvýšení cenové hladiny. Deflace byla způsobena především snížením cen energií, které tvoří velkou část litevského importu. V roce 2016 se pomalu míra inflace zvyšuje, což je pro makroekonomickou politiku státu velmi dobře. Porovnat lze i všechny Pobaltské země, které od vstupu do eurozóny zaznamenávaly pokles cenové hladiny.

Graf 9 Změna cenové hladiny v období 2011–2016 v Litvě. Srovnání se zeměmi Pobaltí a eurozónou.

Zdroj: Eurostat, 2016f.

Při provedení porovnání očekávání občanů s vývojem cenové hladiny je patrné, že cenová hladina se po přijetí eura nezvýšila, naopak vlivem externích faktorů došlo k deflaci. Výsledky analýzy tedy ukazují, že přijetím eura nemusí nutně docházet k růstu cen, ale závisí to na více proměnných. Jak však poukazuje Lacina (2007), problém vývoje cenové hladiny pociťují obyvatelé především u zvyšování cen potravin, které se citlivě dotýkají každodenní spotřeby. Z dotazníkového šetření Eurobarometru 402 (2014), 84 % respondentů očekávalo, že se ceny zvýší. Na základě indikátoru míry inflace lze tvrdit, že reálně ke zvýšení cen nedošlo. To potvrzují i výsledky z Eurobarometru 429 (2015), který uvádí, že 68 % respondentů nadhodnotilo tuto hodnotu.

8.4 Obchodní bilance

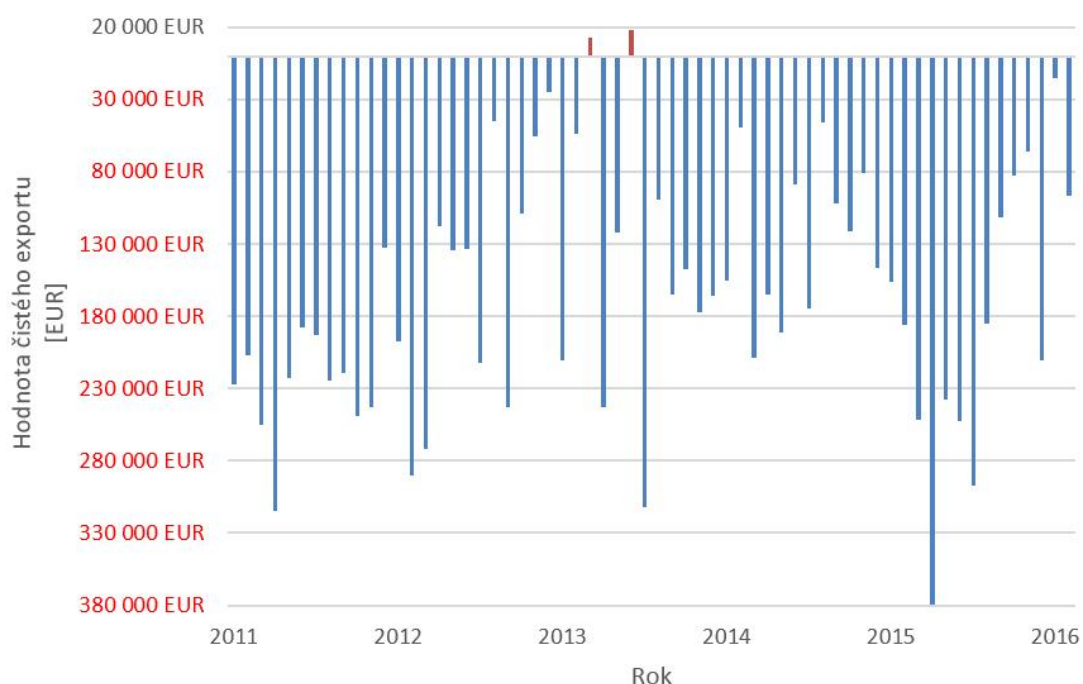
V následující kapitole se práce bude věnovat pouze části související s mezinárodním obchodem, a to obchodní bilancí, která udává rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží. Litevské hospodářství je silně začleněno do jednotného evropského trhu, kdy liberalizace trhu pomohla s vyšším pohybem zboží, služeb, kapitálu a v případě Litvy i lidí. Obchodní vztahy s ostatními členskými státy jsou pevné a začleňování litevského finančního sektoru do širšího sektoru EU značně pokročilo, zejména kvůli vysokému stupni

zahraničního vlastnictví finančních zprostředkovatelů (European Commission, 2008, 2014).

Litva, jako malá otevřená ekonomika je velmi náchylná na externí šoky z vnějšku. Externí prostředí má výrazný vliv i na vývoz zboží. Graf 10 vykazuje v průběhu pěti let negativní obchodní bilanci. Hlavními exportními partnery Litvy jsou země EU, které tvoří zhruba 65 % celkové obchodní výměny. Mezi největší litevské exportní trhy patří Německo, Polsko, Lotyšsko a Estonsko. Zato mezi hlavní importéry do Litvy lze zařadit Rusko, Německo, Polsko a Lotyšsko. Velkou část dovozu tvoří ropa (14,9 %), následují ropné produkty, plyn, auta a medikamenty. Co se týče exportu, největší část tvoří ropa a ropné produkty, nábytek a jeho části, polyacetyly a pšenice (Czech Trade, 2016; srov. OEC, 2014; Kazėnas, 2012).

Graf 10 Čistý export v Litvě v období 2011–2016.

Zdroj Na základě vlastního výpočtu z dat Statistics Lithuania 2016.

Od roku 2010 se litevská ekonomika začala zotavovat a dokonce překročila exportní sumy než tomu bylo před krizí. Rok 2011 byl stále charakteristický odezníváním hospodářské krize, ale růst litevského exportu se řadil na špičku v EU. V tu dobu zboží představovalo 65,9 % veškerého vývozu. Z grafu 10 je patrné, že v průběhu pěti let byla

zaznamenávána převážně negativní obchodní bilance. Jak uvádí Samuelson (2010:601), deficit obchodní bilance nemusí nutně značit ekonomický problém. Jedná se spíše o nerovnováhu domácích investic a úspor. V dnešní době také čím dál větší roli hrají služby, které v obchodní bilanci zcela absentují. Na stejné úrovni pokračovala situace i v roce 2014, kdy posílení vývozu znamenalo nejen zvýšení zaměstnanosti, ale i lepší ekonomický výkon (Evropská komise, 2014; Richard 2016). V průběhu roku 2012 začal vývoz vykazovat klesající tendenci, nicméně to se změnilo hned na počátku roku 2013 především díky rostoucí poptávce obyvatel zemí, kam Litva své zboží vyvážela a také se zvyšující se litevské konkurenceschopnosti. V roce 2014 litevský obchod zasáhly ruské ekonomické sankce, které byly uvaleny na země EU. Uložené sankce v Litvě negativně ovlivnily především zemědělskou produkci a průmyslové odvětví – převážně dopravu. Do budoucna se čeká omezení těchto sankcí, což by mělo příznivý vliv na ekonomiku všech pobaltských zemí (Mauricas, 2014; Kazėnas, 2012).

Pro podporu mezinárodního obchodu také bylo v Litvě vytvořeno hned několik zón volného obchodu, a to ve městech Klaipėda, Utena a Kaišiadorys. Právě rozšíření exportních zón může zvýšit konkurenceschopnost na mezinárodním trhu (Terterov, 2005).

9 Závěr

Společná jednotná evropská měna může být považována za jednu z nejtěžších zkoušek, které kdy Evropské unie čelila. Dnes lze říci, že Evropská unie stojí před řadou výzev, které ohrožují fungování celé eurozóny. Jak poznamenává Hodač, Lacina a Strejček (2013), období krizí jsou spojena se zpomalením integrace a nárůstem euroskeptické nálady, a to se ukazuje i dnes. Světová ekonomická krize byla překonána, ale překoná Evropská unie hned několik krizí současně? Jak řekla Angela Merkelová na Spolkovém sněmu (2010): „Euro je mnohem více než pouhá měna. Pokud selže euro, zhroutí se i celá Evropa.“ Jaké je tedy další směřování Evropské unie a eurozóny?

Svět kolem nás se neustále mění a nové podmínky vyžadují rychlejší reakce na změny, které nastávají. To lze stáhnout i do kontextu Evropské unie. Je důležité lépe využívat příležitostí a rychleji se přizpůsobovat novým podmínkám, nastavení a nebát se nových výzev. Fungování EU se významně dotýká nás všech, nicméně pro velkou část populace se zdá být toto téma příliš vzdálené. Co před námi stojí dnes? Evropská unie čelí nejen problémům eurozóny, ale i migrační a bezpečnostní krizi a shromažďování stále větších nerovnováh a nesladěností mezi jednotlivými členskými státy.

Tato bakalářská práce pojednává o politické cestě Litvy do evropských struktur a následné integraci do eurozóny. V rámci výzkumné části jsou představeny krátkodobé ekonomické dopady přijetí eura za pomoci makroekonomických indikátorů, jako je HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti a obchodní bilance.

Litevská republika se rozhodla připojit do eurozóny v době, kdy euro nebylo ve své kondici. Jednou z hlavních motivací litevské vlády pro přijetí eura bylo posílení role v rámci evropské integrace a přilákání zahraničních investorů. Litva je země, která za posledních 15 let prošla dvojitou transformací veškerého svého systému a čelila nespočtu výzev. Tuto zemi lze charakterizovat jako krajinu se slavnou historií a jedinečným kulturním dědictvím. Rok 1992 pro Litvu byl stěžejním okamžikem, který pro ni znamenal rozvoj vlastního státu na demokratických hodnotách a fungování na principech tržní ekonomiky. Právě toto zaměření pomohlo konsolidaci a obnovení státnosti litevského národa, který se v roce 2004 po dlouhých a komplikovaných jednáních zapojil

jak do evropských struktur, tak do NATO. Téměř všechny litevské politické strany, napříč všemi politickými spektry, podporovaly vstup do těchto organizací, což bylo posíleno jednak regionální kooperací s pobaltskými zeměmi a jednak spoluprací se členy CEFTA. Tato mezivládní spolupráce byla vnímána velmi pozitivně ze strany Evropské unie, což bylo reflektováno počátkem vyjednávání o vstupu do EU v Helsinkách v roce 1999. Litva pak oficiálně vstoupila do Evropské unie 1. května 2004. Vstup do EU znamenal otevření cesty zpět do Evropy a nalezení své dávné minulosti.

Po vstupu do EU litevská ekonomika vykazovala obrovský pokrok a dynamický růst. Litevská vláda zvolila strategii co nejrychlejšího zapojení do eurozóny, což bylo potvrzeno začátkem vyjednávání o vstoupení do mechanismu ERM-II v roce 2004. Litva usilovala o vstup do eurozóny k 1. 1. 2007 spolu se Slovinskem. Politickou cestu k přijetí eura komplikovala jednak nestabilita politického prostředí a jednak vývoj cenové hladiny, který v roce 2006 přesáhl referenční hodnotu o 0,07 procentních bodů. Z tohoto důvodu Evropská komise nedoporučila vstup Litvy do Evropské unie.

Rostoucí tendence vývoje cenové hladiny spolu s úderem celosvětové finanční krize oddálila vyhlídky na přijetí jednotné evropské měny. Zvyšující se cenová hladina byla ovlivněna převážně externími faktory, jako zvýšením cen ropy a veškerého importovaného zboží, které se promítalo ve spotřebním koši. Nová vyjednávací jednání byla započata až na počátku roku 2012, kdy byl stanoven cíl vstoupit do eurozóny v roce 2015. Po splnění všech konvergenčních kritérií se Litvě povedlo tento strategický cíl splnit a oficiální vstup byl potvrzen ke dni 1. 1. 2015.

Jak se vyjádřil Sandro Gozi, italský tajemník pro evropské otázky, : „Zapojení Litvy do HMU není jen zásadní událostí pro obyvatelstvo Litvy, ale tato skutečnost má velký význam i pro celou eurozónu. Jedná se o ukázkou pokračující integrace a atraktivnosti jednotné měny a jejího významu pro budoucnost naší společnosti“ (Rada EU, 2014).

Co se týče postoje obyvatel k přijetí jednotné měny, jak zmínil Hodač, Lacina a Strejček (2013), s ekonomickou krizí přichází i vyšší míra euroskeptické nálady, což se odrazilo i u veřejného mínění litevského obyvatelstva, které bylo zkoumáno v sedmé kapitole. Podle nejnovějších průzkumů Eurobarometru 412 (2015) lze konstatovat, že více než

polovina občanů je spokojená s přijetím eura a myslí si, že se jednalo o dobré rozhodnutí. Celkově lze říct, že většina očekávání respondentů se naplnila. Nejvíce nadhodnoceným očekáváním se však stala míra inflace, kdy 84 % respondentů očekávalo, že se zvýší ceny. Na základě vývoje míry inflace lze říct, že k růstu cenové hladiny nedošlo, ale naopak došlo k deflaci.

V úvodu práce byla stanovena výzkumná otázka: *Mělo přijetí eura z krátkodobého hlediska pozitivní vliv na ekonomiku Litvy?* Lze říci, že v krátkodobém horizontu Litva vykazuje udržitelnou míru konvergence a euro by tak mělo přinést veškeré výhody plynoucí z jednotné měny. Euro přineslo významný ekonomický dopad, a to jak pro litevské obyvatelstvo, tak pro podniky. Přeshraniční platby se staly levnějšími a dlouhodobé úrokové míry klesly na historická minima. Došlo ke snížení kurzovního rizika, transakčních nákladů a odpadla nejistota o budoucím vývoji kurzu. Všechny výše zmiňované přínosy by se měly kladně podepsat na ekonomickém růstu země.

Přijetí eura má také pomoci zemi připravit se na další výzvy v globálním měřítku a zvýšit tak atraktivnost pro zahraniční investory. Na druhou stranu, jak poznamenává Lacina (2007) přínosy přijetí eura z makroekonomického hlediska jsou těžko kvantifikovatelné. Do této skutečnosti se mohou promítnout další proměnné, které nemusí mít přímou vazbu na sjednocení do HMU. Navíc, plné dosažení odhadovaných přínosů lze očekávat až v horizontu 10-15 let po zavedení společné měny.

Přijetím eura odpadá také strach, že by litevská měna ztratila míru samostatnosti monetární politiky, protože již od získání nezávislosti v roce 1992 byl litevský litas navázán na dolar a o deset let později na euro. Navíc, Litva se řadí mezi malé ekonomiky, které jsou velmi často závislé a ovlivnitelné externími faktory. Na druhou stranu, přijetí jednotné měny znamená závislost na celkovém vývoji eurozóny, jejíž fungování mohou zasáhnout turbulentní výkyvy v hospodářských a měnových metrikách, které v současné situaci eurozóny mohou nastat.

Zároveň má pro Litvu silný význam i politické hledisko přijetí eura. Přijetím eura se zvyšuje provázanost se západem, a tím se posouvá práh mezi Litvou a Ruskem, které je v očích litevského obyvatelstva stále znakem ohrožení.

Co se týče makroekonomických dopadů přijetí eura v krátkodobém horizontu jednoho roku lze říci, že HDP stále vykazuje rostoucí tendenci a i přes malé zpomalení hospodářského růstu v průběhu finanční krize lze očekávat, že se tento stav bude vyvíjet nadále podobným vývojem. Nicméně je velmi důležité poznamenat, že na ekonomice Litvy se negativně podepsalo ruské embargo a ruská ekonomická krize. Rusko patří mezi hlavní obchodní partnery Litvy a z tohoto důvodu logicky došlo k útlumu ekonomické aktivity a k snížení exportní výkonnosti.

Klíčové priority Litvy na následující období se přesouvají k diverzifikaci dodávek energie z Ruska a především přilákání přímých zahraničních investic. Do budoucna se zde skrývají i hrozby, které mohou ovlivnit další litevský vývoj v eurozóně. Mezi ně lze zařadit krizi eurozóny a především ekonomické problémy jižních ekonomik, která v poslední době v médiích utichá, nicméně lze poznamenat, že tato krize zdaleka nepominula. Krize eurozóny může mít dopad na narušení makroekonomické stability eurozóny především kvůli nezodpovědné fiskální disciplíně.

Pro litevskou ekonomiku je hrozbou nedostatečný výkon exportu a recese ruské ekonomiky. Očekává se však, že členství v eurozóně může popohnat ekonomický výkon a posílit přitažlivost Litvy pro zahraniční investory (Ministry of Finance of the Republic of Lithuania, 2015; Keay, 2015). V rámci Evropského semestru padla specifická doporučení pro Litvu - podpora hospodářské soutěže, diverzifikace energetických zdrojů prostřednictvím užší spolupráci v rámci pobaltských energetických trhů a snížení závislosti na dovozu energie z Ruska (D'Alfonso, 2014). Do budoucna, Litva touží využít své geografické polohy a propojit hospodářskou spolupráci se zeměmi východní Evropy a přinést tak vynikající příležitost stát se osou pro šíření evropských hodnot a principů demokracie dále na východ Evropy (Parliament of Lithuania, 2012).

Na závěr je nutné shrnout limity, kterým práce čelila. Od vstupu Litvy do eurozóny uběhla velmi krátká doba, a proto by bylo dobré tento výzkum aplikovat s několikaletým odstupem, kdy budou patrnější dlouhodobé vývojové trendy.

10 Zdroje použité literatury

ALLAM, Miriam. The Adoption of the Euro in the New EU Member States: Repercussions of the Financial Crisis. *EIPASCOPE* [online]. 2009, **2009**(1), 8 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/12377/1/20090709111740_Art4_Eipascoop2009_01.pdf

ALLAM, Miriam S. a Achim GOERRES. Adopting the Euro in Post-Communist Countries: An Analysis of the Attitudes towards the Single Currency. *MPIfG Discussion Paper* [online]. 2008, **08**(01), 28 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1084941

BABOS, Tibor a Linda M. ROYER. *The role of the Partnership for Peace Program and the State Partnership Program in the process of NATO enlargement: the case of the Hungarian-Ohio cooperation* [online]. 2012 [cit. 2016-04-05]. ISSN EDSNDL. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10945/1034>

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

COLEMAN, Denise. *Lithuania Country Review* [online]. Houston, Texas: CountryWatch, 2015, 1-254 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=ab119421-6f1d-4b06-8e81-981372be951a%40sessionmgr4005&vid=2&hid=4110>

D'ALFONSO, Alessandro. Lithuania on the way towards euro adoption. EUROPEAN UNION. *European Parliament* [online]. Brusel: European Parliamentary Research Service, 2014 [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2014/140858/LDM_BRI\(2014\)140858_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2014/140858/LDM_BRI(2014)140858_REV1_EN.pdf)

DAVULIS, Gediminas. Problems of the Adoption of the Euro in Lithuania. *INSTITUTIONAL REVIEWS* [online]. Mykolas Romeris University, 2009, 6(2), 8 [cit. 2016-04-19]. ISSN 1822-8038. Dostupné z: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/9ec/davulis.pdf>

DYSON, Kenneth H. *Enlarging the Euro area: external empowerment and domestic transformation in East Central Europe*. New York: Oxford University Press, 2006.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006, 303 s. ISBN 80-7278-326-2.

FIALA, Petr. *Evropský mezičas*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Brno: Barrister&Principal, 2010, 205 s. ISBN 978-80-87029-99-2.

GOFF, John. *Lithuania: The Incredible Shrinking Country* [online]. In: *Global Finance Magazine*, 2015 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <https://www.gfmag.com/magazine/april-2015/lithuania-incredible-shrinking-country-frontier-markets-report>

GROS, Daniel. *Excessive deficits and debts* [online]. Brussels: Centre for European Policy Studies, 1995 [cit. 2016-05-18]. ISBN 92-907-9199-3. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/system/files/WD97%20with%20author's%20note.pdf>

HODAČ, Jan, Lubor LACINA a Petr STREJČEK. *Evropské křižovatky*. 1. vyd. Brno: Eurion, 2013. ISBN 978-80-260-5357-6.

HODAČ, Jan a Petr STREJČEK. *Politika Ruské federace v postsovětském prostoru a střední Evropě*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008, 317 s. ISBN 978-80-210-4721-1.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7179-861-3.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8.

KAZĚNAS, Gediminas. *Lithuania and the eurozone crisis*. Yearbook of the Institute of East-Central Europe. 2012, 10(5), 63-77.

KEAY, Justin. LITHUANIA FINALLY JOINS THE EUROZONE. In: *Global Finance Magazine* [online]. London: Joseph D. Giarraputo, 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <https://www.gfmag.com/magazine/january-2015/lithuania-finally-joins-eurozone>

KLAUS, Václav. *My, Evropa a svět*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2013, 179 s. ISBN 978-80-253-1755-6.

KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru: pohled z Prahy a Bratislavy*. 4. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010, 399 s. ISBN 978-80-7431-018-8.

KRUPAVICIUS, Algis. Lithuania. *European Journal of Political Research* [online]. 2003, 42(7/8), 1010-1020 [cit. 2016-04-05]. ISSN 03044130.

KRUŠINSKAS, Rytis a Raminta BENETYTĖ. Integration into the European Monetary Union: Lithuanian Perspective for the Year 2015. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* [online]. 2014, 156(26), 575-579 [cit. 2016-04-18]. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.11.243. ISSN 18770428. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814060637>

LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-560-5.

MANKIW, N. *Macroeconomics*. 7th ed. New York: Worth Publishers, c2010. ISBN 978-1-4292-3812-0.

MANKIW, N. *Zásady ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 80-7169-891-1.

MAZURE, Gunita a Sandra TILTINA. EXPORT-IMPORT DYNAMICS WITHIN THE EUROPEAN UNION TRADE POLICY. *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings* [online]. 2015, (37), 268-279 [cit. 2016-03-13]. ISSN 16913078.

MAURICAS, Žygimantas. *The effect of Russian economic sanctions on Baltic States* [online]. In: 2014: Baltics, s. 2 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <https://nexus.nordea.com/research/attachment/17231>

MAŽYLIS, Liudas a Ingrida UNIKAITE. *The Lithuanian EU Accession Referendum: Referendum briefing NO 8* [online]. In: Vytautas Magnus Universit: European Parties Elections and Referendums Network, 2003, s. 11 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-ref-no-8.pdf&site=266>

MINIOTAITĖ, Gražina. Lithuania and NATO Enlargement. *Baltic Defence Review* [online]. 2001, 6(2), 30-35 [cit. 2016-04-05]. ISSN 17361257. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e5h&AN=13298733&lang=cs&site=eds-live>

MIŠÍK, Matúš. Národný záujem na prvom mieste: vnímanie nových členských štátov EÚ. *Sociologia* [online]. 2015, 47(1), 66-86 [cit. 2016-03-13]. ISSN 00491225. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=71649b01-ab71-4f14-b893-0b905fef0f52%40sessionmgr4001&vid=3&hid=4103>

NACHTIGAL, Vladimír a Vladimír TOMŠÍK. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. Praha: Linde, 2002. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-361-0.

NEKRAŠAS, Evaldas. Lithuanian foreign policy: concepts, achievements and predicaments. *Lithuanian Foreign Policy Review* [online]. 2004, s. 28-35 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.lfpr.lt/uploads/File/2004-13%2014/Nekrasas.pdf>.

PALECKIS, Justas V. Lithuania is at the centre and crossroads of Europe. *European Business Journal* [online]. 1997, 9(2), 39-49 [cit. 2016-04-05]. ISSN 0955808X.

PAVILENENĖ, Danuta. Bank of Lithuania: inflation in 2008-2009 will be mostly influenced by increasing prices on raw materials. In: *The Baltic Course* [online]. Vilnius: BC, 2008 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.baltic-course.com/eng/analytics/?doc=3578>

PRANULIS, Vytautas P., Dainora GRUNDEY, Vincentas R. GIEDRAITIS a Rasa VOGELIUS. A MYOPIC VISION: RISKS BEYOND THE MAASTRICHT INFLATION CRITERIA. *Transformation in Business* [online]. 2008, 7(3), 75-85 [cit. 2016-03-17]. ISSN 16484460. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=a0df0a43-a043-4f8d-8170-5cc6c1f5c073%40sessionmgr4002&vid=2&hid=4110&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=35903580&db=e5h>

PUTINAITĖ, Nerija. The good vs. "the own": moral identity of the (post-)Soviet Lithuania. *Studies in East European Thought* [online]. 2008, 60(3): 261-278 [cit. 2015-12-05]. DOI: 10.1007/s11212-008-9058-7. ISSN 09259392. Dostupné z: <http://bit.ly/21jI6dR>

RICHARD, Sébastien. Lithuania's entry into the euro zone and its impact on the European Central Bank. *European Issues* [online]. 2014, 2014(338), 1 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: <http://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0338-lithuania-s-entry-into-the-euro-zone-and-its-impact-on-the-european-central-bank>

SAMUELSON, Paul Anthony. *Ekonomie*. Vyd. 2. Praha: Svoboda, 2010. ISBN 80-205-0494-X.

SEKLIUCKIENĖ, Jurgita. Changes of Emerging Central and Eastern European Countries Business Conditions: Case of Lithuania. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* [online]. 2014, 156(1), 350-354 [cit. 2016-04-18]. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.11.201. ISSN 18770428. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814060212>

SINGER, Miroslav. *Krize eurozóny: 10. Mezinárodní konference European Governance – Corporate Governance „Perspektivy eurozóny“* [online]. In: Praha: Česká národní banka, 2012, s. 26 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_medi_a/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20121026_cife.pdf

SLANÝ, Antonín. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy ekonomické učebnice. Str. 349. ISBN 80-7179-738-3.

SLANÝ, Antonín. *Konkurenceschopnost ekonomiky: (komparace zemí 10CE)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4725-9.

SOJKA, Milan. *Česká ekonomika v evropských integračních procesech: vybrané problémy*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 9788072392346.

SYCHRA, Zdeněk. *Jednotná evropská měna. Realizace hospodářské a měnové unie v EU*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 290 s.

ŠVARPLYS, Andrius. *The Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies: What the membership has taught? National identity construction in Lithuania public discourse after accession to the European union*. Vytautas Magnus University, 2012,4(2). ISSN 2067- 1725.

TERTEROV, Marat a Jonathan REUVID. *Doing Business with Lithuania*. Přepřacované vydání. United Kingdom: GMB Publishing Ltd, 2005, 327 s. ISBN 9781905050628. Dostupné také z: https://books.google.cz/books?id=0KWJf6mVorEC&pg=PR3&dq=lithuania+referendum&hl=cs&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q=lithuania%20referendum&f=false

VALTEROVÁ, Aneta. *Parlamentní volby v Litevské republice. Evropská volební studia*, Brno: Institut pro srovnávací politologický výzkum, 2009, roč. 4, č. 1, s. 90-101 [cit. 2016-03-29]. ISSN 1801-6545. Dostupné z: http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/007/EVS_4_1_6.pdf

VILPIŠAUSKAS, Ramunas. *Lithuania's Double Transition after the Re-establishment of Independence in 1990: Coping with Uncertainty Domestically and Externally*. *Oxford Review of Economic Policy* [online]. 2014, 30(2), 223-236 [cit. 2016-03-25]. ISSN 0266903X. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eoh&AN=1469794&lang=cs&site=eds-live>

VINTROVÁ, Růžena a Václav ŽDÁREK. *NOVÉ ČLENSKÉ ZEMĚ A PŘÍPRAVA NA PŘÍJETÍ SPOLEČNÉ MĚNY* [online]. In: Praha: Centrum ekonomických studií, 2006, s. 6 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: https://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/konference-seminare/gf_Bratislava191006_RVVZ.pdf

WAISOVÁ, Šárka. Nevojenské aspekty litevské bezpečnostní politiky. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2003, 2003(2), 38-54 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/74n/71>

Internetové zdroje

Accession criteria: European Commission - Enlargement. *European Commission* [online]. Brussels, 2012 [cit. 2016-0č-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.htm

Council of the European Union. *Lithuania to adopt euro on 1 January 2015* [online]. In: Brussels: Press Release, 2014, s. 2 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/144125.pdf

Czech Trade. Litva: Zahraniční obchod a investice. *Businessinfo.cz*: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Vilnius: Zastupitelský úřad ČR ve Vilniusu, 2015 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/litva-zahranicni-obchod-a-investice-17533.html>

Dlouhodobé úrokové sazby pro konvergenční účely. *Česká národní banka* [online]. Praha: Česká národní banka, 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=375&p_uka=1&p_strid=AEBA&p_od=200801&p_do=201601&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

ECB publishes its Convergence Report 2014. *European Central Bank* [online]. Frankfurt am Main, Germany: Directorate General Communications, 2014 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140604.en.html>

European Commission. *European Economy: 2006 Convergence Report on Lithuania* [online]. Luxembourg: EU Publishing, 2006. ISSN 1684-033X. [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication465_en.pdf

European Commission. *Convergence Report 2008* [online]. 3. Brussels: European Economy, 2008 [cit. 2016-05-07]. ISBN 978-92-79-08385-3. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication12574_en.pdf

European Commission. *Convergence Report 2010* [online]. 3. Brussels: European Economy, 2010 [cit. 2016-05-07]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0238:FIN:EN:PDF>

European Commission. *Convergence Report 2012* [online]. 3. Brussels: European Economy, 2012 [cit. 2016-05-07]. ISBN 978-92-79-22851-3. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-3_en.pdf

European Commission. *Convergence Report 2014* [online]. 4. Brussels: European Economy, 2014 [cit. 2016-05-07]. ISBN ISBN 978-92-79-35347-5. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee4_en.pdf

European Union. *Communique* [online]. In: Brussels: EU Publishing, 2004, s. 1 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication_6170_en.pdf

European Union. *Communique* [online]. In: Brussels: EU Publishing, 2007, s. 1 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication6170_en.pdf

European Union. *Flash Eurobarometer survey 429 among the general public in the 19 euro-area countries: Report*. European Union: TNS political & social, 2015. ISBN 978-92-79-52109-6. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/pdf/fl_429_en.pdf

European Union. *Flash Eurobarometer 402 "Introduction of the euro in Lithuania": Report*. Lithuania: TNS political & social, 2014, 92 s. ISBN 978-92-79-39786-8. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/pdf/2014/fl402_report_for_pub.pdf

European Union. Introduction of the euro in Lithuania. *Flash Eurobarometer* [online]. 2014, 2014(402), 92 [cit. 2016-05-08]. DOI: 10.2765/88982. Dostupné z: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_402_en.pdf

EU-Media. Litva oznámila první krok k členství v eurozóně. In: *EurActiv.cz* [online]. Praha: Jan Vitásek, 2004 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/litva-oznmila-prvn-krok-k-lenstv-v-eurozn>

Exports and imports by the Combined Nomenclature. *Statistics Lithuania* [online]. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/define.asp?MainTable=M6050106&P Language=1&Tabstrip=&PXSid=0&SessID=20372038&FF=2&grouping2=20101117141506036281&tfrequency=>

General government gross debt - annual data. European Commission. *Eurostat* [online]. Luxembourg: EU Publishing, 2016a [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcod e=teina225&plugin=1>

Harmonized indices of consumer prices, breakdown by purpose of consumption: February 2016. *European Central Bank* [online]. Frankfurt am Main, 2016a: EU Publishing [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: https://www.ecb.europa.eu/stats/prices/hicp/html/hicp_coicop_inx_2016-02.en.html

Harmonized index of consumer prices. *Eurostat* [online]. Luxembourg: European Commission. 2016f [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/prc_hicp_esms.htm

Interest rates. *Eurostat* [online]. Luxembourg: European Commission. 2016b [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/interest-rates/database#>

IMF World Economic Outlook. *International Monetary Fund* [online]. Washington, D.C: General Assembly. 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28>

Kritéria konvergence. *Česká národní banka* [online]. Praha: Česká národní banka, 2016 [cit. 2016-05-06]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html

Lietuvos statistikos metraštis: statistical yearbook of Lithuania. *Lietuvos Statistikos Departmentas* [online]. Vilnius, 2016 [cit. 2016-05-11]. ISSN 2029-3631 Dostupné z: <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=2910>

Lithuania: The World Factbook. *Central Intelligence Agency* [online]. 2016 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://1.usa.gov/1pvbYTk>

Lithuania Strategy 2030. Parliament of Lithuania. *Lietuva 2030* [online]. Vilnius: Kuriame Lietuvos ateiti, 2012 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/EN_version/Useful_information/lithuania2030.pdf

Macroeconomic forecast: Lithuania's economic development and outlook. *Lietuvos Bankas: Eurosistema* [online]. Vilnius, 2016 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: https://www.lb.lt/macroeconomic_forecast

Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. Praha, 2015. ISSN 2336-5110. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2015.pdf

News: In Free Seminars - Tips on How to Prepare for the Changeover in Advance. Ministry of Finance of the Republic of Lithuania. *Euras.lt* [online]. Vilnius, 2014, s. 2 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.euro.lt/en/news/in-free-seminars-tips-on-how-to-prepare-for-the-changeover-in-advance>

Newsrelease euroindicators. *Eurostat* [online]. 2016c [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7156138/2-12022016-BP-EN.pdf/bba8f85f-cab6-4482-a3a4-29bc087cec42>

OECD: Lithuania. *The Observatory of Economic Complexity* [online]. 2014 [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/ltu/#Imports>

OECD. *Lithuania: Fostering Open and Inclusive Policy Making* [online]. Paris: OECD Publishing, 2015, 152 s. [cit. 2016-05-10]. ISBN 978-92-64-23576-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=mTVMCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Population. *Eurostat* [online]. Luxembourg: European Commission. 2015a [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-data>

Real GDP growth rate. *Eurostat* [online]. Luxembourg: European Commission. 2016d [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=tec00115&plugin=1>

The euro has arrived. The future lies in our hands. Ministry of Finance of the Republic of Lithuania. *Euras.lt* [online]. Vilnius, 2015, s. 2 [cit. 2016-05-19]. Dostupné z: <http://www.euro.lt/en/>

Unemployment statistics. *Eurostat* [online]. Luxembourg: European Commission. 2015b [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics

Unemployment statistics. *Eurostat* [online]. Luxembourg: European Commission. 2016e [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics

11 Seznam zkratek

CPI	Spotřebitelský cenový index (consumer price index)
ERM-2	Mechanismus směnných kurzů 2 (Exchange Rate mechanism 2)
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
HMU	Hospodářská a měnová unie
IPD	Implicitní cenový deflátor (implicit price deflator)
MMF	Mezinárodní měnový fond